

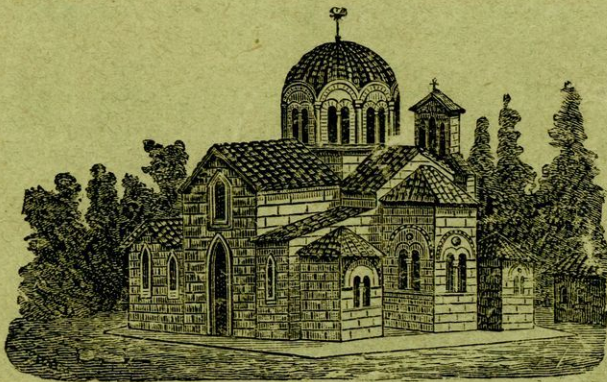
Α. Κ. ΚΟΝΤΟΜΑΡΗ
Πρωτοβαθμίου διδασκάλου.

696

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Σύμφωνα με τὸ τελευταῖο πρόγραμμα
τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας.

Μὲ εἰκόνες.

ΕΚΔΟΤΗΣ: ΙΩ. Ν. ΣΙΔΕΡΗΣ

ΑΘΗΝΑΙ — ΣΤΑΔΙΟΥ 52

1930

Κατίνια Βιτωράλου
Κατίνια Βιτωράλου

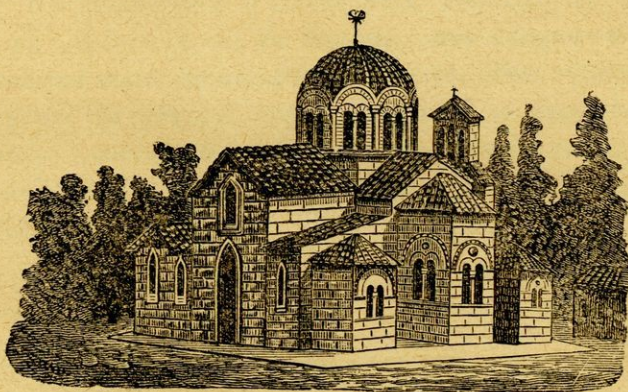
A. K. ΚΟΝΤΟΜΑΡΗ

Πρωτοβαθμίου διδασκάλου.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Σύμφωνα με τὸ τελευταῖο πρόγραμμα
τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας.

Μὲ εἰκόνες.

ΕΚΔΟΤΗΣ: ΙΩ. Ν. ΣΙΔΕΡΗΣ

ΑΘΗΝΑΙ - ΣΤΑΔΙΟΥ 52

1930

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἐξετάζει τὴν ἱστορία τῆς ἐκκλησίας δηλαδὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, πὺν γίνηκε ἡ πρώτη χριστιανικὴ ἐκκλησία, ὡς τὰ σήμερα.

Μᾶς λέγει, πῶς ιδρύθηκε καὶ ξαπλώθηκε ὁ χριστιανισμός, γιὰ τὴν πίστη καὶ τὴ ζωὴ τῶν χριστιανῶν, γιὰ κείνους πὺν ἐργάστηκαν νὰ ξαπλωθῇ ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμον καὶ κάθε ἄλλη σχέση ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν.

Πῶς χωρίστηκε ἡ χριστιανικὴ ἐκκλησία σὲ Ἀνατολικὴ καὶ Δυτικὴ καὶ τίς ἀφορμές, πὺν ἔφεραν τὸ χωρισμό, καὶ πόσες χριστιανικὲς ἐκκλησίες εἶναι σήμερα, πὺν πρέπει νὰ εὔχεται κάθε χριστιανὸς νὰ ἐνωθοῦν «εἰς μίαν Ἀγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν», ὅπως λέγομε ἐμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ στὸ σύμβολο τῆς πίστεως.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

1. Ἡ Πεντηκοστή κι ἡ ἐπιφοίτηση τοῦ Ἀγίου Πνεύματος.

Οἱ Ἑβραῖοι μαζί μὲ τὶς ἄλλες μεγάλες γιορτές τους εἶχαν καὶ τὴ γιορτὴ τὴν Πεντηκοστή, ποὺ γιόρταζαν πενήντα μέρες ὕστερα ἀπὸ τὸ Πάσχα, γιὰ νὰ εὐχαριστοῦν τὸ Θεὸ γιὰ τὰ καλὰ τῆς γῆς καὶ τὸ θερισμό. Τὴν Πεντηκοστὴ λοιπόν, τὸ χρόνο ποὺ σταυρώθηκε ὁ Χριστὸς (33 μ. Χ.), ἐνῶ οἱ μαθητὲς τοῦ Κυρίου ἦταν μαζεμένοι μέσα σ' ἓνα σπίτι στὴν Ἱερουσαλήμ καὶ προσεύχονταν, στὸ κεφάλι τοῦ καθενὸς κάθισε ἀπὸ μιὰ γλῶσσα ἀπὸ φωτιά· τότε ὅλοι γέμισαν ἀπὸ Πνεῦμα ἅγιο κι ἄρχισαν νὰ μιλοῦν ξένες γλῶσσες.

Οἱ ἄνθρωποι στὴν Ἱερουσαλήμ, ἅμα ἄκουσαν τὸ θόρυβο, ποὺ γίνηκε, ἦρθαν στὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ μὲ μεγάλο θαυμασμὸ εἶδαν τοὺς μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ νὰ μιλοῦν διάφορες ξένες γλῶσσες καὶ παραξενεύονταν. Ἄμα εἶδε τοῦτο ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἔβγαλε ἓναν ἔξοχο λόγο καὶ τοὺς εἶπε, πὼς δὲν πρέπει νὰ παραξενεύονται γιὰ ὅσα γίνονται, γιὰτὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα κατέβηκε καὶ φώτισε τοὺς μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ· ἀκόμα μίλησε γιὰ τὸν ἄδικο θάνατο τοῦ Σωτήρα καὶ τὴν ἀνάσταση καὶ τοὺς βεβαίωσε, πὼς, ὅποιος πιστεύει στὸν Ἰησοῦ Χριστό, θὰ

σωθῆ. Ὁ ἔξοχος αὐτὸς λόγος τοῦ Πέτρου τόσο μεγάλη ἐντύπωση ἔκαμε σ' ὄσους τὸν ἄκουσαν, πὸν τρεῖς χιλιάδες ἀπ' αὐτοὺς γίνηκαν χριστιανοὶ καὶ βαπτίστηκαν. Ἔτσι ἰδρύθηκε ἡ πρώτη μεγάλη Χριστιανικὴ ἐκκλησία στὴν Ἱερουσαλήμ ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο Πέτρο.

Ἐμεῖς τὴν Πεντηκοστὴ τῆ γιορτάζουμε πενήντα μέρες ὕστερα ἀπὸ τὸ Πάσχα μας, ἡμέρα Κυριακή, καὶ τὴν ἄλλη μέρα, τὴ Δευτέρα, γιορτάζουμε τὴ γιορτὴ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, πὸν κατέβηκε στοὺς Ἀποστόλους τὴν Πεντηκοστὴ τῶν ἑβραίων.

Τὸ ἀπολυτίκιο τῆς Πεντηκοστῆς εἶναι αὐτό: «Εὐλογητὸς εἶ Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πανσόφους τοὺς ἄλιεῖς ἀναδείξας καταπέμψας αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ δι' αὐτῶν τὴν οἰκουμένην σαγηνεύσας. Φιλάνθρωπε, δόξα σοι».

Δηλαδή: Πρέπει νὰ εὐλογοῦμε ἐσένα Χριστέ, Θεέ μας, πὸν ἔστειλες στοὺς ἀποστόλους τὸ ἅγιο πνεῦμα σου καὶ τοὺς ἔκαμες πολὺ σοφοὺς, ἂν καὶ πρωτύτερα ἦταν ψαράδες ἀγράμματοι. Ἀφοῦ φωτίστηκαν δίδαξαν σ' ὅλον τὸν κόσμον, πὸν θαύμασε καὶ πρόθυμα δέχτηκε τὴ διδασκαλία σου κι ἔτσι σώθηκε. Δόξα σ' ἐσένα, φιλόανθρωπε Χριστέ.

2. Ἡ πρώτη χριστιανικὴ ἐκκλησία· ἡ ζωὴ τῶν πρώτων χριστιανῶν· οἱ διάκοι· ὁ πρωτο- μάρτυρας Στέφανος.

Ἡ πρώτη χριστιανικὴ ἐκκλησία στὴν Ἱερουσαλήμ μεγάλωνε μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ ἀπὸ μέρα σὲ μέρα. Οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ ἄκουαν μὲ πολὺ μεγάλο σεβασμὸ

τοὺς Ἀποστόλους, πὺν δίδασκαν, προσεύχονταν ὅλοι μαζί κι ἔκαναν ταχτικά τὸ μυστήριο τῆς **Θείας κοινω- νίας**. Τόσο ἦταν ἀγαπημένοι ἀναμεταξύ τους, πὺν ὅλοι εἶχαν τὶς ἴδιες σκέψεις καὶ τὶς ἴδιες ἐπιθυμίες· ὅσοι εἶχαν περιουσία τὴν ἔδιναν στοὺς Ἀποστόλους κι αὐτοὶ μοί- ραζαν χρήματα στοὺς πὺν φτωχοὺς καὶ φρόντιζαν γιὰ νὰ ἔχουν τροφή οἱ χῆρες καὶ τὰ ὄρφανά. Οἱ Ἀπόστολοι ὅμως, ἅμα οἱ χριστιανοὶ γίνηκαν πολλοί, ἐπειδὴ ἔπρεπε αὐτοὶ νὰ κάνουν τὸ κήρυγμα, δὲν μπορούσαν νὰ ἔχουν καὶ τὶς φροντίδες γιὰ τὴν ἐλεημοσύνη, γι' αὐτὸ συμβού- λεψαν τοὺς χριστιανοὺς νὰ διαλέξουν ἑφτά ἀνθρώπους καλοὺς, πὺν νὰ φροντίζουν γιὰ τοὺς φτωχοὺς, τὶς χῆρες καὶ τὰ ὄρφανά. Οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἱερουσὴλ τότε διάλε- ξαν ἑφτά τέτοιους χριστιανούς, πὺν τοὺς ἔλεγαν διάκους· ἓνας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν κι ὁ Στέφανος, γεμάτος πίστη κι ἀγάπη στὴν θρησκεία τοῦ Χριστοῦ.

Οἱ ἔβραιοὶ ὅμως μὲ φόβο ἔβλεπαν νὰ πληθαίνουν τόσο γρήγορα οἱ χριστιανοὶ καὶ ζήλευαν τὴ μεγάλη ἀγάπη, πὺν εἶχαν ἀναμεταξύ τους· γι' αὐτὸ ἄρχισαν πολὺ γρήγορα νὰ καταδιώκουν τοὺς χριστιανούς. Κι ὁ πρῶ- τος, πὺν καταδιώχτηκε ἀπὸ τοὺς ἔβραίους ἦταν ὁ διάκος Στέφανος, πὺν τὸν σκότωσαν μὲ λιθοβολισμό· αὐτὸς πε- θαινοντας παρακαλοῦσε τὸ Θεὸ νὰ συχωρέση τοὺς Ἐβραίους πὺν τὸν πετροβολοῦσαν (36 μ. X.).

Ἐπειδὴ ὁ Στέφανος εἶναι ὁ πρῶτος χριστιανός, πὺν ὕστερα ἀπὸ τὸ Χριστὸ πέθανε μὲ μαρτύρια, λέγεται πρω- τομάρτυρας κι ἡ γιορτὴ του γιορτάζεται στὶς 27 τοῦ Δεκεμβρη, τὴν τρίτη μέρα τῶν Χριστουγέννων.

Τὸ μαρτύριο τοῦ Στέφανου εἶχε γιὰ συνέχεια μεγάλο διωγμὸ τῶν Χριστιανῶν, πὺν τοὺς ἔκαμε νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ νὰ σκορπιστοῦν σ' ἄλλες πό-

λεις τῆς Παλαιστίνης. Ἐνας ἀπ' αὐτούς, πού ἔφυγαν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ, ἦταν καὶ ὁ διάκος Φίλιππας, πού δίδασκε τὸ Εὐαγγέλιο κι ἔκανε πολλὰ θαύματα στὴ Σαμάρεια καὶ σ' ἄλλες πόλεις. Τὴ γιορτὴ τοῦ Φίλιππα τὴν γιορτάζουμε στὶς 14 τοῦ Νοέμβρη.

**3. / Ὁ Παῦλος· ἡ πρώτη ζωὴ του· ἀπὸ διώχτης τῶν
χριστιανῶν γίνεται κήρυκας τοῦ Εὐαγγελίου.**

**Ὁ Παῦλος διδάσκει τὸ Εὐαγγέλιο στὴ Συρία
Μικρὰ Ἀσία, καὶ Κύπρο· οἱ ἐκκλησίες
πὸν ἴδρυνε.**

Ἐνας ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, πού πάρα πολὺ καταδίωκε τοὺς Χριστιανούς, ἦταν ἓνας νέος, ὁ Σαοῦλ, πού ἦταν καὶ στὸ λιθοβολισμὸ τοῦ Στέφανου, αὐτὸς γυρεύοντας· σ' ὅλα τὰ μέρη τοὺς Χριστιανούς τοὺς ἔπιανε καὶ τοὺς ἔβαζε στὴ φυλακὴ. Ὁ Σαοῦλ ἦταν ἀπὸ τὴν πόλη Ταρσοῦ τῆς Κιλικίας στὴν Ἀσία καὶ σπούδασε κοντὰ σ' ἓνα σοφὸ νομικὸ δάσκαλο στὴν Ἱερουσαλήμ, τὸ Γαμαλιήλ· ἀπ' αὐτὸν εἶχε μάθει καλὰ τὴ θρησκεία τῶν Ἰουδαίων κι ὅλες τὶς διαταγές της, πού τὶς ἔκανε μὲ μεγάλη ἀκρίβεια. Αὐτὸς γιὰ νὰ ζῆ, ἔμαθε κι ἔκανε σκηνές. Τόση μανία εἶχε γιὰ τοὺς χριστιανούς, πού μιὰ μέρα πῆγε στὸν Ἀρχιερέα στὴν Ἱερουσαλήμ καὶ πῆρε τὴν ἄδεια του καὶ τὴν ὑποστήριξή του, νὰ πάγῃ στὴν πόλιν Δαμασκὸ κι ἀφοῦ πιάσῃ ὅλους τοὺς Χριστιανούς νὰ τοὺς φέρῃ στὴν Ἱερουσαλήμ.

Ὁ Σαοῦλ λοιπὸν μὲ τὸ σκοπὸ αὐτὸ καὶ τὴν ἄδεια κι ὑποστήριξη τοῦ Ἀρχιερέα τῆς Ἱερουσαλήμ ξεκίνησε γιὰ τὴ Δαμασκὸ μὲ πολλοὺς βοηθοὺς του. Ὅταν ὁμως

πλησίαζε νὰ φτάσῃ στὴ Δαμασκὸ, ἄξαφνα τὸν φώτισε ἓνα φῶς ἀπὸ τὸν οὐρανὸ κι ἀπὸ τὴν ταραχὴ του ἔπεσε καταγῆς κι ἄκουσε φωνή, πού τοῦ ἔλεγε: «Σαοὺλ, Σαοὺλ, γιατί μὲ καταδιώκεις;» ἀμέσως ρώτησε ποιὸς τοῦ μιλεῖ κι ἄκουσε πάλι τὴν ἴδια φωνὴ νὰ τοῦ λέγῃ: «ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἰησοῦς, πού ἐσὺ καταδιώκεις». Τρομαγμένος τότε ρωτᾷ ὁ Σαοὺλ, τί πρέπει νὰ κάμῃ, κι ὁ Κύριος τοῦ λέγει, νὰ μπῆ στὴ Δαμασκὸ κι ἐκεῖ θὰ τὸ μάθῃ. Οἱ σύντροφοι τοῦ Σαοὺλ τάχασαν, πού ἄκουαν τὴ φωνὴ τοῦ Κυρίου καὶ δὲν ἔβλεπαν κανένα.

Ὁ Σαοὺλ τότε σηκώθηκε κι ἐνῶ τὰ μάτια του ἦταν ἀνοιχτά, δὲν ἔβλεπε· γι' αὐτὸ οἱ σύντροφοὶ του τὸν ὠδήγησαν νὰ μπῆ στὴ Δαμασκὸ, ὅπου τρεῖς ἡμέρες οὔτε ἔβλεπε οὔτε ἔφαγε οὔτε ἔπινε τίποτα. Ὑστερα ἀπὸ τρεῖς ἡμέρες ἓνας Χριστιανός, πού ἔμενε στὴ Δαμασκὸ καὶ λεγόταν Ἀνανίας, σύμφωνα μὲ τὴ διαταγὴ τοῦ Κυρίου πῆγε στὸ Σαοὺλ κι ἔβαλε ἀπάνω του τὰ χέρια του καὶ τότε ἀμέσως ὁ Σαοὺλ μπόρεσε πάλι νὰ βλέπῃ· ἀμέσως βαφτίστηκε κι ἀπὸ μεγάλος διώχτης τοῦ Χριστιανισμοῦ γίνηκε χριστιανὸς καὶ μεγάλος κήρυκας τῆς νέας θρησκείας, ὁ ἀπόστολος Παῦλος.

Οἱ Ἑβραῖοι στὴ Δαμασκὸ μόλις ἔμαθσαν, πὼς ὁ Παῦλος γίνηκε Χριστιανός, ζητοῦσαν εὐκαιρία νὰ τὸν σκοτώσουν, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Παῦλος ἀναγκάστηκε νὰ φύγῃ νύχτα ἀπὸ τὴ Δαμασκὸ καὶ νὰ ἔρθῃ στὴν Ἱερουσαλήμ. Ἀλλὰ κι ἐκεῖ οἱ Ἰουδαῖοι τὸν καταδίωκαν καὶ γι' αὐτὸ ἔφυγε ἀπ' ἐκεῖ καὶ πῆγε σ' ἄλλῃ πόλῃ τῆς Παλαιστίνης, τὴν Καισάρεια, κι ὕστερα στὴν πατρίδα του Ταρσό. Στὴν Ταρσό τὸν πῆρε μαζί του ὁ Βαρνάβας κι ἦρθαν μαζί στὴν Ἀντιόχεια, τὴν πρωτεύουσα τῆς Συρίας γιὰ νὰ διδάξουν τοὺς μαθητές, πού πρώτη φορὰ ὠνομάστηκαν

Ο Απόστολος Παῦλος.

ἐκεῖ Χριστιανοί. Ἀφοῦ ὁ Παῦλος ἔμεινε κάμποσον καιρὸς τὴν Ἀντιόχεια καὶ σ' ἄλλες πόλεις τῆς Συρίας, ἦρθε σὲ διάφορες πόλεις τῆς Κύπρου, ὅπου σὴν πόλιν Πάφο καὶ ὁ Ῥωμαῖος διοικητὴς τῆς Σέργιος Παῦλος γίνηκε χριστιανός. Ὁ Παῦλος ἦρθε ὕστερα σὲ διάφορες πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου δίδαξε τὴ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ καὶ ἴδρυσεν Ἐκκλησίες μ' ὅλη τὴν ἀντίσταση, πού τοῦ ἔκαναν οἱ Ἑβραῖοι ἔτσι ἀπὸ μέρα σὲ μέρα οἱ Ἐκκλησίες τοῦ Χριστοῦ πλήθαιναν.

4. Ὁ Παῦλος στὴ Μακεδονία.

Ὁ Παῦλος ὅταν βρισκόταν στὴ Τρωάδα, πῆρε παραγγελία ἀπὸ τὸν Κύριο νὰ ἔρθῃ στὴ Μακεδονία νὰ διδάξῃ τὸ Εὐαγγέλιο. Ὁ Παῦλος ξεκίνησε ἀμέσως μὲ τοὺς συντρόφους του καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγο ἔφτασε στὴν Ἑλληνικὴ πόλιν Φίλιππους τῆς Μακεδονίας. Τὸ Σάββατο βγῆκε ὁ Παῦλος μὲ τοὺς συντρόφους του ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν, κοντὰ στὶς ὄχθες ποταμοῦ, γιὰ νὰ προσευχηθῆ, καὶ ἐκεῖ βρῆκε μερικὲς γυναῖκες καὶ ἄρχισε νὰ διδάσκη σ' αὐτὲς τὸ Εὐαγγέλιο. Μιὰ ἀπ' αὐτὲς, ἡ Λυδία, πίστεψε καὶ βαπτίστηκε μ' ὅλη τῆς τὴν οἰκογένεια· ἡ Λυδία, εἶναι ἡ πρώτη Εὐρωπαία γυναῖκα, πού γίνηκε Χριστιανή. Οἱ Ἑβραῖοι ὅμως πού ἦταν σὴν πόλιν αὐτῆ, τοὺς ἔπιασαν καὶ ἀφοῦ τοὺς ἔδειραν, τοὺς ἔβαλαν στὴ φυλακὴ· ἀλλὰ τὰ μεσάνυχτα, ἐκεῖ πού ὁ Παῦλος μὲ τοὺς συντρόφους του προσεύχονταν, γίνηκε μεγάλος σεισμός, πού κούνησε τὴ φυλακὴ ἀπὸ τὰ θεμέλια καὶ λύθηκαν τὰ δεσμὰ τῶν φυλακισμένων. Ὁ φύλακας τότε, ἐπειδὴ νόμισε πὼς ἔφυγαν οἱ φυλακισμένοι, ἤθελε ν' αὐτοκτονήσῃ, γιὰτὶ φοβόταν τὴν τιμωρία· παρουσιάστηκε ὅμως σ' αὐτὸν ὁ

Παῦλος καὶ τὸν βεβαίωσε πὸς κανέναν δὲν ἔφυγε· τότε ὁ φύλακας, πού θαύμασε γιὰ ὅσα γίνηκαν καὶ κατάλαβε τὴ θεία δύναμη τοῦ Παύλου καὶ τῶν συντρόφων του, ἀμέσως βαφτίστηκε μ' ὄλην τὴν οἰκογένεια του καὶ γίνηκε Χριστιανός.

Ὁ Παῦλος καὶ οἱ σύντροφοί του, ἅμα βγήκαν ἀπὸ τὴ φυλακή, ἔφυγαν κι ἦρθαν στὴ Θεσσαλονίκη, ὅπου ὁ Παῦλος δίδασκε γιὰ τὸ Χριστὸ στὶς συναγωγές τῶν Ἑβραίων τρία Σάββατα. Μερικοὶ εἰδωλολάτρες καὶ λίγοι Ἑβραῖοι πίστεψαν, πολλοὶ ὅμως ζητοῦσαν εὐκαιρία νὰ ἐπιτεθοῦν στοὺς ἀποστόλους καὶ γι' αὐτὸ ἔφυγαν κι ἦρθαν στὴ Βέρροια, ὅπου πολλοὶ πίστεψαν. Μόλις ὅμως οἱ Ἑβραῖοι στὴ Θεσσαλονίκη ἔμαθαν, πὸς ὁ Παῦλος μὲ τὸ Σίλα βρίσκονται στὴ Βέρροια, ἦρθαν ἐκεῖ καὶ κινούσαν τὸ λαὸ ἐναντίο τους καὶ τότε ἀναγκάστηκε ὁ Παῦλος βιαστικὰ νὰ φύγει γιὰ τὴν Ἀθήνα.

5. Ὁ Παῦλος στὴν Ἀθήνα. Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης.

Ὁ Παῦλος, ἅμα ἦρθε στὴν Ἀθήνα, λυπόταν πολὺ πού ἔβλεπε τὴν πόλη γεμάτη ἀπὸ βωμοὺς κι εἰδωλα· ταχτικὰ ἐρχόταν στὴ συναγωγή τῶν Ἑβραίων καὶ στὴν ἀγορὰ καὶ δίδασκε γιὰ τὸ Χριστό. Πολλοὶ φιλόσοφοι τότε, ἀπὸ περιέργεια, ζήτησαν ἀπὸ τὸν Παῦλο νὰ μιλήσῃ καὶ σ' αὐτοὺς στὸν Ἄρειο Πάγο, κοντὰ στὴν Ἀκρόπολη. Ὁ Παῦλος δέχτηκε καὶ παρουσιάστηκε στὸν Ἄρειο Πάγο μπροστὰ στοὺς δικαστὲς καὶ φιλόσοφους καὶ μίλησε γιὰ τὸν ἄγνωστο σ' αὐτοὺς Θεό. Τοὺς εἶπε: γυρίζοντας τὴν πόλη σας εἶδα πολλοὺς ὠραίους ναοὺς καὶ βωμοὺς· εἶδα κι ἓνα νὰ ἔχετε κάμη γιὰ τὸ Θεό, πού δὲ

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διδάσκει σὴν Ἀθήνα.

γνωρίζετε· αὐτὸν τὸν ἄγνωστο σ' ἐσᾶς Θεὸς ἐγὼ γνωρίζω καὶ διδάσκω. Αὐτὸς ὁ Θεὸς ἔκαμε τὸν κόσμον καὶ εἶναι παντοῦ παρὼν· αὐτὸς ὁ Θεὸς ζητεῖ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους νὰ μετανοήσουν, γιὰτὶ μιὰ ὠρισμένη μέρα θὰ δικάσῃ τὸν κόσμον μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, πὺ ἀνάστησε ἀπὸ τοὺς νεκρούς. Ἄπ' αὐτούς, πὺ τὸν ἄκουαν, ἄλλοι τὸν περιγελοῦσαν, ἄλλοι ἤθελαν νὰ τὸν ἀκούσουν πάλι καὶ ἄλλοι πίστεψαν· ἕνας ἀπὸ κείνους πὺ πίστεψαν ἦταν ὁ δικαστὴς Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος καὶ μιὰ γυναῖκα, πὺ λεγόταν Δάμαρη. Ἔτσι ὁ Παῦλος ἴδρυσε στὴν Ἀθήνα τὴν πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησίᾳ καὶ χειροτόνησε ἐπίσκοπο τὸ Διονύσιο.

Ἐπειδὴ ὁ Διονύσιος εἶναι ὁ πρῶτος Ἀθηναῖος, πὺ γίνηκε Χριστιανός, θεωρεῖται προστάτης ἅγιος τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τὴ γιορτὴ του γιορτάζουν οἱ Ἀθηναῖοι στὶς 3 τοῦ Ὀκτώμβρη. Ἐχουν κάμει καὶ ὠραῖο ναὸ στὸ ὄνομά του σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς καλύτερες συνοικίᾳς τῆς Ἀθηνᾶς, τὸ Κολωνάκι.

6. Ὁ Παῦλος στὴν Κόρινθο.

Ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ὁ Παῦλος ἦρθε στὴν Κόρινθο, ὅπου ἔμεινε στὸ σπίτι τοῦ Ἀκύλα καὶ τῆς Πρισκίλλης, πὺ ἔκαναν σκηνὲς ὅπως καὶ αὐτὸς καὶ δούλευε μαζί τους. Τὰ Σάββατα δίδασκε ταχτικὰ στὶς συναγωγὰς τῶν Ἑβραίων, στὴν ἀρχὴ μόνος, ὕστερα μὲ τοὺς βοηθοὺς του Τιμόθεο καὶ Σίλα, πὺ ἦρθαν ἐκεῖ ἀπὸ τὴ Μακεδονία. Ἐπειδὴ ὁμως οἱ Ἑβραῖοι δὲν παραδέχονταν τὴ διδασκαλία του καὶ τὸν ἐβριζαν, ἀποφάσισε νὰ ἔξακολουθήσῃ τὸ κήρυγμά του στοὺς εἰδωλολάτρεις καὶ γι' αὐτὸ ἔμεινε στὴν Κόρινθο ἐνάμισυ χρόνον.

Οἱ Ἰουδαῖοι στήν Κόρινθο κατηγόρησαν τὸν Παῦλο στὸν Ρωμαῖο διοικητὴ τῆς Ἰαχάτας Γαλλίωνα, πὼς τάχα χαλᾶ τὴ θρησκεία τοὺς. Ὁ Γαλλίωνας ὁμως δὲ θέλησε ν' ἀνακατευτῆ στὸ ζήτημα αὐτό. Ὁ Παῦλος ἔμεινε λίγο ἀκόμα στήν Κόρινθο κι ἔφυγε μαζί μὲ τὸν Ἀκύλα καὶ τὴν Πρισκίλλη γιὰ τὴν Ἔφεσο. Τὸν καιρὸ, πὺ ἔμενε ὁ Παῦλος στήν Κόρινθο ἔγραψε τὶς δύο πρῶτες ἐπιστολές του γιὰ τοὺς Θεσσαλονικιώτες.

**7. Ὁ Παῦλος γυρίζει στήν Ἱερουσαλήμ· τὸν πιάνουν καὶ τὸν στέλνουν στὴ Ῥώμη.
Ὁ θάνατος τοῦ Παύλου.**

Ἀπὸ τὴν Κόρινθο ὁ Παῦλος ἦρθε στήν Ἔφεσο κι ὕστερα σὲ πολλὲς πόλεις τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἑλλάδας κι ἐπὶ τέλος θέλησε νὰ γυρίσῃ στήν Ἱερουσαλήμ. Στὴν Ἱερουσαλήμ μιὰ μέρα, πὺ ὁ Παῦλος ἦταν στὸ ἱερὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομώντα, τοῦ ἐπιτέθηκαν οἱ Ἰουδαῖοι κι ἀφοῦ τὸν τράβηξαν ἔξω ἀπὸ τὸ ναό, ἤθελαν νὰ τὸν σκοτώσουν. Τότε ἔφτασε ἓνας Ρωμαῖος ἀξιωματικὸς μὲ στρατιῶτες, γλίτωσε τὸν Παῦλο ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Ἰουδαίων καὶ διάταξε τοὺς στρατιῶτες νὰ τὸν δέσουν μὲ διπλὴ ἀλυσίδα καὶ νὰ τὸν φέρουν στὸ στρατῶνα. Ἐπειδὴ ὁμως ὁ ἀξιωματικὸς φοβήθηκε μήπως οἱ ἀγριεμένοι Ἑβραῖοι σκοτώσουν τὸν Παῦλο, τὸν ἔστειλε στήν Καισάρεια, στὸ Ρωμαῖο διοικητὴ Φήλικα· αὐτὸς τὸν κράτησε ἐκεῖ στὴ φυλακὴ δυὸ χρόνια, ὡσπου διορίστηκε ἄλλος διοικητής, ὁ Φῆστος. Ἐπειδὴ ὁ Παῦλος ἦταν Ρωμαῖος πολίτης καὶ ζήτησε γι' αὐτὸ νὰ δικαστῆ στήν Ῥώμη μπροστὰ στὸν αὐτοκράτορα, τὸν ἔβαλαν σ' ἓνα πλοῖο, γιὰ νὰ ἐρθῆ στὴ Ῥώμη· στὸ ταξίδι αὐτὸ τὸ πλοῖο

ναυάγησε, χωρίς ὅμως νὰ πνιγῇ κανέννας· ὅλοι σώθηκαν στὸ νησι Μάλτα κι ἀπ' ἐκεῖ, ὕστερα ἀπὸ τρεῖς μῆνες, ἔφυγαν κι ἤρθαν στὴ Ρώμη.

Στὴ Ρώμη ὁ Παῦλος ἔμεινε δυὸ χρόνια στὴ φυλακὴ ἔχοντας τὸ ἐλεύθερο νὰ διδάσκη τὸ εὐαγγέλιο· ὕστερα δικάστηκε κι ἀθωώθηκε· ἔτσι βγῆκε ἀπὸ τὴ φυλακὴ κι ἀφοῦ ταξίδεψε κι ἐπιθεώρησε τὶς ἐκκλησίες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κι Ἑλλάδας, ἤρθε πάλι στὴ Ρώμη, ὅπου τὸν ξανάπιασαν καὶ τὸν σκότωσαν ὕστερα ἀπὸ πολλὰ βασανιστήρια μαζί μὲ τὸν ἀπόστολο Πέτρο, στὴν ἐποχὴ τοῦ αὐτοκράτορα Νέρωνα· στὰ 67 μ. Χ.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐργάστηκε, ὅσο κανέννας ἄλλος γιὰ νὰ ξαπλωθῇ ὁ χριστιανισμὸς στοὺς εἰδωλολάτρεις, γι' αὐτὸ λέγεται ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν, ἔγραψε κι ἐπιστολὲς γιὰ πόλεις ἢ γιὰ χριστιανοὺς ὠρισμένους. Τὴ γιορτὴ τοῦ ἀποστόλου Παύλου γιορτάζουμε στὶς 29 Ἰουλίου μαζί μὲ τὴ γιορτὴ τοῦ Πέτρου.)

8. Ὁ ἀπόστολος Πέτρος.

Ὁ Σίμωνας, ποὺ γιὰ τὴ μεγάλη του πίστη ὠνομάστηκε ἀπὸ τὸ Χριστὸ Πέτρος, δηλαδὴ βράχος, ἦταν γιὸς τοῦ Ἰωῶνᾶ κι ἀδερφὸς τοῦ ἀποστόλου Ἀντρέα· γεννήθηκε στὴ Βηθηθαῖδά, μικρὴ πόλη στὴ Γαλιλαία, κοντὰ στὴ λίμνη Γενισαρέτ. Αὐτὸς ἦταν ψαράς κι ἦταν στὴν ἀρχὴ μαθητὴς τοῦ Ἰωάννη τοῦ βαπτιστῆ κι ὕστερα γίνθηκε τοῦ Σωτῆρα κι ἀναδείχτηκε ὁ κορυφαῖος ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους. Ὁ Χριστὸς ἔδειχνε στὸν Πέτρο ἰδιαίτερη ἀγάπη γιὰ τὴ μεγάλη του πίστη κι ἀγάπη καὶ γι' αὐτὸ εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς, ποὺ πῆρε μαζί του στὴ μετα-

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος.

μόρφωσή του ὁ Σωτῆρας κι ἀξιώθηκε νὰ εἶναι ἕνας ἰπὸ τοὺς πρώτους, πού εἶδαν τὸ Χριστό, ἅμα ἀναστήθηκε.

Ὁ Πέτρος τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς ἴδρυσε τὴν πρώτη χριστιανικὴ ἐκκλησία στὴν Ἱερουσαλήμ, ὅπου ἀδιάκοπα δίδασκε καὶ θαυματουργοῦσε, χωρὶς νὰ λογαριάσει κάθε διωγμὸ καὶ κίνδυνο γιὰ τὴ ζωὴ του. Ὑστερα ἀπὸ τὸ μαρτύριο τοῦ Στέφανου ὁ Πέτρος βγήκε καὶ δίδαξε καὶ σ' ἄλλες πόλεις τῆς Παλαιστίνης, ὅπου ἔκανε καὶ θαύματα, ὅπως τὴν ἀνάσταση τῆς Ταβιθά στὴν Ἰόπη.

Ἄμα γύρισε στὴν Ἱερουσαλήμ, τὸν ἔπιασαν καὶ τὸν ἔβαλαν στὴ φυλακὴ. Ἀπὸ τὴ φυλακὴ τὸν ἔβγαλε ἄγγελος Κυρίου καὶ τότε ἔφυγε ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ πῆγε σὲ διάφορες πόλεις τῆς Ἀσίας, ὅπου δίδαξε τὴ νέα θρησκεία. Στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του ἦρθε στὴ Ρώμη, ὅπου τὸν ἔπιασαν, τὸν βασάνισαν καὶ τὸν σκότωσαν μαζί μὲ τὸν Παῦλο. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἔγραψε δυὸ ἐπιστολές.

Στὴν 29 Ἰουνίου, πού γιορτάζουμε τὴ γιορτὴ τῶν δύο κορυφαίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, ψέλνουν στὴν ἐκκλησία καὶ τὸ τροπάριο αὐτό: Χ «Οἱ τῶν Ἀποστόλων πρωτόθρονοι καὶ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλοι, τῷ Δεσπότη τῶν ὄλων πρεσβεύσατε εἰρήνην τῇ οἰκουμένῃ δωρήσασθαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος». Δηλαδή: Ἐσεῖς οἱ πρῶτοι ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους καὶ δάσκαλοι τῆς γῆς μεσιτέψετε στὸ Σωτῆρα, πού εἶναι κύριος σ' ὅλους, γιὰ νὰ χαρίσει εἰρήνη στὸν κόσμον καὶ τὸ μεγάλο ἔλεός του στὶς ψυχές μας.

9. Ἀπόστολος Ἀντρέας.

Ὁ ἀπόστολος Ἀντρέας, ὁ ἀδερφὸς τοῦ Πέτρου, ἦταν κι αὐτὸς ψαράς. Ἀπὸ τὸν Ἰωάννη τὸν Πρόδρομο, πού ἦταν στὴν ἀρχὴ μαθητὴς του, ἔμαθε γιὰ τὸ Σωτήρα καὶ πῆγε σ' αὐτὸν καὶ γίνηκε ὁ πρῶτος μαθητὴς του, γι' αὐτὸ λέγεται καὶ **πρωτόκλητος**, δηλαδή καλέστηκε πρῶτος αὐτὸς ἀπὸ τὸ Χριστό. Αὐτὸς ἔφερε στὸ Χριστὸ καὶ τὸν ἀδερφό του Σίμωνα, τὸν Πέτρο δηλαδή.

Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἀνάληψη τοῦ Σωτήρα δίδαξε τὸ Εὐαγγέλιο σὲ διάφορες χῶρες καὶ πρὸ πάντων στὴ Σκυθία, τὴ Θράκη καὶ τὴν Ἀχαΐα. Γιὰ τὸν Πέτρο λέγουν, πὼς πέθανε ἀπὸ μαρτυρικὸ θάνατο στὴν Πάτρα καὶ γι' αὐτὸ τὸν τιμοῦν γιὰ προστάτη τῆς πόλης αὐτῆς καὶ τοῦ ἔχουν κάμει πολὺ ὠραῖο ναὸ σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς καλύτερες πλατεῖες.

Τῆ γιορτῇ τοῦ ἀποστόλου Ἀντρέα γιορτάζομε στὶς 30 τοῦ Νοέμβρη. Τὸ ἀπολυτίκιό τῆς γιορτῆς αὐτῆς εἶναι αὐτό: ~~Ὡς τῶν Ἀποστόλων πρωτόκλητος καὶ τοῦ κορυφαίου αὐτάδελφος, τῷ Δεσπότη τῶν ὄλων, Ἀνδρέα, ἰκέτευε εἰρήνην τῇ οἰκουμένῃ δωρήσασθαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος~~ Δηλαδή: Ἐσύ, Ἀντρέα, ἐπειδὴ εἶσαι ὁ πρῶτος πού καλέστηκες ἀπὸ τὸ Σωτήρα νὰ γίνης ἀπόστολος, κι ἀδερφὸς τοῦ κορυφαίου ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους Πέτρου, νὰ παρακαλῆς τὸν Κύριο νὰ χαρίσῃ εἰρήνη στὸν κόσμον καὶ στὶς ψυχές μας τὸ μεγάλο του ἔλεος.

10. Εὐαγγελιστὴς Λουκάς.

Ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκάς ἦταν γιατρὸς κι εἶχε πατρίδα τὴν Ἀντιόχεια. Στὴν Τρωάδα γνωρίστηκε μὲ

τὸν Παῦλο καὶ γίνηκε πιστός του σύντροφος. Ἀκολούθησε τὸν Παῦλο σ' ὅλα τὰ ἀποστολικά του ταξίδια καὶ μαζί του ἦρθε καὶ στὴν Ἑλλάδα. Ὁ Λουκάς, ἀφοῦ ἔμαθε ἀπὸ τὸν Παῦλο ὅλη τὴ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ, τὴ διδασκαλία του, τὰ θαύματα καὶ τὰ πάθη του, τὰ ἔγραψε στὸ Εὐαγγέλιό του· ὁ ἴδιος ἔγραψε καὶ τὶς Πράξεις τῶν ἀποστόλων καὶ προπάντων τὶς ἐνέργειες τοῦ Πέτρου καὶ Παύλου γιὰ τὴν ἐξάπλωση τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκάς ἦταν καὶ καλὸς ζωγράφος, καὶ ζωγράφιζε εἰκόνες τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς Παρθένου, καὶ λέγουν πὼς βρίσκονται μερικὲς σὲ διάφορα μοναστήρια. Αὐτὸς λέγουν πὼς βασανίστηκε καὶ πέθανε στὴ Θήβα τῆς Βοιωτίας κι ἀπ' ἐκεῖ ὁ γιὸς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου Κωνσταντῖος ἔφερε τὸ ἅγιο του λείψανο στὴν Κωνσταντινούπολη. Ἡ Ἐκκλησία μας γιορτάζει τὴν μνήμη τοῦ Εὐαγγελιστῆ Λουκᾶ στὶς 18 τοῦ Ὀκτώμβρη.

11. Οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι.

Οἱ πρῶτοι μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ, πὺ πάντα ἦταν μαζί του, εἶναι οἱ δώδεκα Ἀπόστολοι· αὐτοὶ πῆραν τὸ ὄνομα **ἀπόστολοι**, γιὰ τὸν ὅτι ἐστειλε ὁ Κύριος σὸν κόρμιο, γιὰ νὰ διδάξουν τὴ θεία διδασκαλία του.

Οἱ δώδεκα Ἀπόστολοι εἶναι: Ἀντρέας καὶ Πέτρος, γιοὶ τοῦ Ἰωνᾶ· Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, γιοὶ τοῦ Ζεβεδαίου· Ἰάκωβος καὶ Ἰούδας ἡ Λεβαῖος, γιοὶ τοῦ Ἀλφαίου· Φίλιππος καὶ Ναθαναὴλ ἡ Βαρθολομαῖος, φίλοι· Θωμᾶς ὁ δίδυμος· Ματθαῖος ὁ τελώνης· Σίμωνας ὁ Κανανίτης καὶ ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, πὺ δὲ γίνηκε ἀπόστολος, γιὰ τὸν ὅτι πρόδωσε τὸν Ἰησοῦ κι αὐτοκτόνησε· ἀντ' αὐτοῦ πῆραν οἱ ἄλλοι γιὰ δωδέκατο τὸ Ματθία. Ὁ Παῦλος γίνηκε δέκατος τρίτος ἀπόστολος, ὕστερα ἀπὸ

τὴν ἀνάληψη τοῦ Σωτήρα καὶ λέγεται ἀπόστολος τῶν ἔθνῶν, γιατί δίδαξε τὴ Χριστιανικὴ θρησκεία στὰ ἔθνη, δηλαδή στοὺς εἰδωλολάτρες. Γιὰ τὸν Παῦλο, Ἀντρέα καὶ Πέτρο εἶπαμε παραπάνω.

Ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης, οἱ γιοὶ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ τῆς Σαλώμης, γεννήθηκαν στὴ Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἦταν ψαράδες. Τὸν Ἰάκωβο στὰ 44 μ. Χ. βασάνισαν καὶ σκότωσαν στὴν Ἱερουσαλήμ οἱ Ἑβραῖοι· ὁ Ἰωάννης ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀνάληψη τοῦ Σωτήρα πῆγε στὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ ἔμενε στὴν πόλη Ἐφεσο πολλὰ χρόνια καὶ ἐκεῖ πέθανε πολὺ γέρος. Στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του δὲν μποροῦσε νὰ μιλῇ ἀπὸ τὰ γεράματα καὶ ἔλεγε μονάχα στὸ λαό: «Παιδιά μου ἀγαπημένα, νὰ ἔχετε ἀγάπη ἀναμεταξύ σας». Ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης μαζί με τὸν Πέτρο ἦταν οἱ τρεῖς πρὸ ἀγαπημένοι μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ· στὸν Ἰωάννη μάλιστα ὁ Ἰησοῦς ἄφησε τὴ φροντίδα γιὰ τὴ Μητέρα του. Ὁ Ἰωάννης ἔγραψε εὐαγγέλιο καὶ τρεῖς ἐπιστολές· στὸ νησὶ Πάτιμο, πού τὸν εἶχαν στείλῃ ἔξορία, ἔγραψε τὴ θεία Ἀποκάλυψη, ὅπου φανερώνει πὼς ὁ Χριστιανισμὸς θὰ θριαμβέψῃ.

Ὁ Φίλιππος δίδαξε τὸ εὐαγγέλιο στὴ Φρυγία, ὅπου μαρτύρησε καὶ πέθανε. Ὁ Βαρθολομαῖος δίδαξε στὶς Ἰνδίες, ὁ Θωμὰς στὴν Παρθία καὶ σ' ἄλλες χῶρες τῆς Ἀσίας, ὁ Μσθθαῖος στὴν Αἰθιοπία καὶ ἔγραψε εὐαγγέλιο.

Ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰούδας, πού λέγονται καὶ ἀδερφοθεοὶ, ἔγραψαν καθολικὲς ἐπιστολές. Ὁ Ἰάκωβος αὐτὸς γίνηκε ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος στὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐκεῖ πέθανε μὲ βασανιστήρια.

Οἱ ἐκκλησία μας γιορτάζει τὴ μνήμη καὶ τῶν δώδεκα ἀποστόλων μαζί στὶς 30 Ἰουνίου.

12. Ἡ ὀργάνωση στὶς πρώτες χριστιανικὲς ἐκκλησιαστικὰς διακονίας, πρεσβύτεροι, ἐπίσκοποι, σύνοδοι.

Ὅσο ζοῦσαν οἱ ἀπόστολοι εἶχαν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τὴν ἐπίβλεψη σ' ὅλη τὴν Ἐκκλησία. Οἱ εὐαγγελιστὲς δίδασκαν τὸ εὐαγγέλιο, ἑπτὰ ἄντρες, οἱ διάκονοι, εἶχαν ἀναλάβει νὰ μοιράζουσαν τὶς ἐλεημοσύνας στοὺς φτωχοὺς. Σὲ κάθε ἐκκλησία, πού ἴδρουσαν οἱ ἀπόστολοι, ἔβαζαν κι ἀρχηγοὺς τῆς κοινότητος τοὺς ἐπισκόπους· αὐτοὶ διάλεγαν ἀνθρώπους ἰκανοὺς, γιὰ πρεσβύτερους καὶ διάκονοι· ἀργότερα οἱ διάκονοι γίνηκαν βοηθοὶ στοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβύτερους, γιὰ τὶς λειτουργίες τῆς λατρείας. Στὰ χρόνια τῶν ἀποστόλων ἦταν καὶ γυναῖκες διακόνισσες (ἢ πρεσβύτερες ἢ χῆρες), πού φρόντιζαν νὰ διδάσκουσαν τὴν χριστιανικὴν θρησκεία καὶ νὰ βαπτίζουσαν τὶς γυναῖκες καὶ γιὰ ἔργα φιλανθρωπικά. Αὐτὲς διατηρήθησαν στὴν Ἀνατολή ὡς τὰ 800 μ.Χ.

Ὁ ἐπίσκοπος (δεσπότης) ἦταν διάδοχος τῶν ἀποστόλων καὶ κανόνιζε τὶς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις τῆς κοινότητος.

Ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ δευτέρου αἰῶνα ἄρχισαν οἱ ἐπίσκοποι κάθε ἐπαρχίας νὰ μαζεύουσαν καὶ νὰ κάνουν συνέδριο στὴν πρωτεύουσά της, τὴν μητρόπολη, ὅπου σκέπτονταν κι ἀποφάσιζαν γιὰ τὶς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις τῆς ἐπαρχίας· τὰ συνέδρια αὐτὰ λέγονταν **ἐπαρχιακαὶ σύνοδοι**. Σ' αὐτὲς πρόεδρος ἦταν ὁ ἐπίσκοπος τῆς μητρόπολης τῆς ἐπαρχίας, ὁ μητροπολίτης, πού μὲ τὸν καιρὸ πῆρε ἀνώτερη θέση ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας κι εἶχε στὴν ἐπίβλεψη του τὶς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις ὅλης τῆς ἐπαρχίας του.

Ἀπὸ τοὺς μητροπολίτες αὐτοὺς πῆραν πάλι ἔξαιρε-

τική θέση οί μητροπολίτες, πού ἦταν στίς τρεῖς πιό δοξασμένες πρωτεύουσες, ὅπου οί Ἀπόστολοι εἶχαν οί ἴδιοι ἰδρύσει ἐκκλησίες· αὐτοί ἦταν οί μητροπολίτες τῆς Ρώμης, τῆς Ἀλεξάντρειας καί τῆς Ἀντιόχειας. Ἀργότερα προσιέθηκαν κι οί μητροπολίτες τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς νέας πρωτεύουσας τοῦ κράτους κι ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅπου ἔπαθε κι ἀναστήθηκε ὁ Χριστός.

Οί πέντε αὐτοί ἐπίσκοποι λέγονταν στήν ἀρχή **ἀρχιεπίσκοποι ἢ ἑξαρχοί**, ὕστερα ὅμως **πατριάρχες** καί πῆσαν λίγο λίγο ἐξουσία καί δύναμη σ' ὅλους τοὺς μητροπολίτες τῆς περιφέρειας τους. Οί πατριάρχες ἦταν ὅλοι ἴσοι ἀναμεταξύ τους στήν ἐξουσία καί δέν εἶχε δικαίωμα κανένας νά ἀνακατεῦεται στίς ἐκκλησιαστικῆς ὑποθέσεις τῆς περιφέρειας τοῦ ἄλλου.

13. Ἀποστολικές ἐκκλησίες κι οί ἀναμεταξύ τους σχέσεις.

Ἀποστολικές ἐκκλησίες λέγονται ἐκεῖνες, πού ἴδρυσαν οί ἴδιοι Ἀπόστολοι κι οί μαθητές τους. Τέτοιες εἶναι τῆς Παλαιστίνης, πού ἴδρυσε ὁ Πέτρος κι οί ἄλλοι Ἀπόστολοι τῆς Συρίας, Κιλικίας, Ἀραβίας, Μικρᾶς Ἀσίας, Ἑλλάδας, Κρήτης καί Κύπρου, πού ἴδρυσε ὁ Παῦλος τῆς Πάτρας, πού ἴδρυσε ὁ Ἀντρέας τῆς Βοιωτίας, πού ἴδρυσε ὁ εὐαγγελιστής Λουκάς τῆς Ἀλεξάνδρειας, πού ἴδρυσε ὁ Μάρκος ὁ εὐαγγελιστής τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, πού ἴδρυσε ὁ Θωμᾶς κι ἄλλες. Στή Ρώμη πρῶτοι ἔφεραν τὸ χριστιανισμὸ διάφοροι χριστιανοί, πού ἔρχονταν ἐκεῖ γιὰ ἐμπόριο· στή Ρώμη δίδαξαν

καὶ μαρτύρησαν οἱ ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος. Ἡ πόλη αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη ἀπὸ τῆ Δύση, ποὺ δίδαξαν Ἄπόστολοι κι εἶναι ἡ μόνη ἀποστολικὴ Ἐκκλησία στὴ Δύση.

Ἀπὸ τὶς χῶρες αὐτὲς διαδόθηκε ὁ Χριστιανισμὸς πολὺ γρήγορα σ' ὅλον τὸ κόσμο. Οἱ ἀποστολικὲς αὐτὲς ἐκκλησίες διατηροῦσαν ἀδερφικὲς σχέσεις ἀναμεταξύ τους καὶ μὲ τὶς ἐκκλησίες, ποὺ ἰδρύνονταν ἀργότερα, καὶ κρατοῦσαν μὲ τὴν ἀναμεταξύ τους ἀγάπη μιὰ ἐνότητα στὴν πίστη.

14. Διωγμοὶ τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τοὺς Αὐτοκράτορες. Οἱ μάρτυρες τῆς νέας Θρησκείας.

Πρῶτοι, ποὺ ἄρχισαν νὰ καταδιώκουν τοὺς χριστιανούς, ἦταν οἱ Ἑβραῖοι. Ἀλλὰ πιὸ πολὺ ἄγρια καταδίωξαν αὐτοὺς οἱ εἰδωλολάτρεις, ποὺ λέγονταν τότε ἐθνικοί. Ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Νέρωνα (67 μ.Χ.) ὡς τὸ Μεγάλο Κωνσταντῖνο (313 μ. Χ.) οἱ χριστιανοὶ τράβηξαν μεγάλα καὶ φοριχτὰ βασανιστήρια· ἄλλους ἔστελναν σ' ἐξορία, ἄλλους ἔρριχναν στὴ φυλακὴ κι ἄλλους ἀφοῦ τοὺς βασάνιζαν σκληρὰ, τοὺς σκότωναν σὰν τοὺς χειρότερους κακούργους.

Οἱ ἀφορμὲς γιὰ τοὺς διωγμοὺς αὐτοὺς τῶν χριστιανῶν ἦταν διάφορες. Οἱ αὐτοκράτορες δὲν ἔβλεπαν μὲ καλὸ μάτι τὴ χριστιανικὴ θρησκεία, ποὺ ἤθελε τοὺς ἀνθρώπους ὅλους ἴσους καὶ δὲν παραδεχόταν δούλους κι ἐλεύθερους· ἡ εἰκόνα τοῦ αὐτοκράτορα λατρευόταν μὲ θεῖες τιμὲς κι ὁ ἴδιος ἅμα πέθαινε, λατρευόταν ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρεις σὰ θεός· ὁ Χριστιανισμὸς ὅμως διδάσκει τὸ Θεὸ μόνο νὰ λατρεύουμε κι ἀπαγορεύει τὴ λατρεία

άνθρώπων. Για όλα αυτά η Χριστιανική Θρησκεία φαινόταν αντίθετη στα συμφέροντα του Ρωμαϊκού κράτους και στους αυτοκράτορες. Οί ιερείς κι εκείνοι, που έκαναν άγάλματα στους Θεούς τής παλιής θρησκείας, ζημιώνονταν από τή νέα θρησκεία. Αυτά κι άλλα έκαναν τους έθνικους να μισούν και να καταδιώκουν τους χριστιανούς και τους θεωρούσαν άφορμή σ' όλες τīs δυστυχίες, που τύχαινε να γίνουιν.

Ο πρώτος διωγμός γίνηκε στήν εποχή του αυτοκράτορα Νέρωνα· στή Ρώμη γίνηκε μεγάλη πυρκαγιά, που ό λαός πίστεψε πως τήν έβαλε ό κακός αυτός αυτοκράτορας για να διασκεδάση αυτός όμως, θέλοντας να βγάλη τήν ύποψία αυτή από τον έαυτόν του, διάδωσε με τους ανθρώπους του, πως τάχα οί χριστιανοί έβαλαν τή φωτιά κι ό λαός πίστεψε και καταδίωξε τους χριστιανούς με λύσα. Έπιαναν τους χριστιανούς και τους τύλιγαν μέσα σέ δέρματα από άγρια θηρία και τους έριχναν στα σκυλιά να τους φάγουν ή τους άλειβαν με πίσσα και τους άναβαν για να φωτίζουν τους κήπους τής Ρώμης σά λαμπάδες. Τότε μαρτύρησαν στή Ρώμη οί κορυφαίοι άπόστολοι Πέτρος και Παύλος (67μ.Χ.). Στήν εποχή του αυτοκράτορα Δομιτιανού όποιος γινόταν χριστιανός νομιζόταν γι' άθεος, γι' αυτό πάρα πολλούς έστειλαν σ' έξορία κι άλλους βασάνισαν και σκότωσαν. Και στήν εποχή του Τραϊανού (87 ως 117) καταδιώχτηκαν πάλι οί χριστιανοί· τότε σταύρωσαν και τον έπίσκοπο τής Ίερουσαλήμ Συμεώνα, γέρο 126 χρόνων, τον τελευταίο συγγενή του Σωτήρα στή γή, και τó γέρο Ίγνάτιο, τον έπίσκοπο τής Αντιόχειας, τον έφεραν σιδεροδεμένο στή Ρώμη και τον έριξαν στα θηρία. Στήν εποχή του αυτοκράτορα Αντωνίου (138 ως 161) μαρτύρησε στή Σμύρνη

ἀπάνω στή φωτιά ὁ τελευταῖος μαθητῆς τῶν ἀποστόλων, ὁ γέρος ἐπίσκοπος Σμύρνης Πολύκαρπος, γιατί δὲ δέχτηκε ν' ἀρνηθῆ τὴν πίστη του στὸ Χριστό, πὺν 36 χρόνια τὸν ὑπηρετήσε πιστά.

Διωγμοὶ τρομεροὶ γίνηκαν καὶ στὴν ἐποχὴ τῶν αὐτοκρατόρων Μάρκου Αὐρηλίου, Σεπτεμίου Σευήρου καὶ πρὸ πάντων τοῦ Δεκίου (240 ὡς 251), πὺν διάταξε νὰ βασανίζουν τρομερά, ὅσους δὲν ἤθελαν νὰ κάνουν θυσιῆς στὰ εἰδῶλα· τότε πάρα πολλοὶ ἐπίσκοποι μαρτύρησαν. Ὑστερα ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς αὐτοὺς, στὴν ἐποχὴ τῶν αὐτοκρατόρων Γάλλου καὶ Οὐαλεριανοῦ, 35 χρόνια οἱ χριστιανοὶ βρῆκαν ἡσυχία (268 ὡς 303). Ἀλλὰ ὕστερα ἀπ' αὐτοὺς ἤρθε αὐτοκράτορας ὁ Διοκλητιανὸς πὺν ἔκαμε τὸν πιὸ τρομερὸ διωγμὸ στὸς Χριστιανοὺς (284 ὡς 305). Αὐτὸς ἀπὸ τοῦ 303 ἔβγαλε πολλὰ διατάγματα, πὺν καταδίκασε τοὺς χριστιανοὺς καὶ τιμωροῦσε μὲ θάνατο ὅσους δὲν ἤθελαν νὰ θυσιάσουν στὰ εἰδῶλα.

Στὸ διωγμὸ αὐτὸν μαρτύρησαν πάρα πολλοὶ Χριστιανοί.

15. Ὁ ἅγιος Γεώργιος.

Ὁ μεγαλομάρτυρας καὶ τροπαιοφόρος Γεώργιος γεννήθηκε στὴν Καισάρεια τῆς Καπαδοκίας ἀπὸ γονεῖς πλούσιους καὶ εὐγενεῖς. Αὐτοὶ φρόντισαν πολὺ γιὰ τὴν ἀνατροφή τοῦ Γεωργίου καὶ τὸν σπούδασαν τόσο καλά, πὺν ἀπὸ νέος πῆρε μεγάλους βαθμοὺς στὸ στρατὸ τῶν Ρωμαίων καὶ γρήγορα γίνηκε ἀνώτερος ἀξιωματικός. Ἄμα πέθαναν οἱ γονεῖς του μοίρασε τὴν περιουσία του στοὺς φτωχοὺς καὶ ἐλευθέρωσε ὅλους τοὺς δούλους του. Ἐπειδὴ ἔκαμε πολλοὺς εἰδωλολάτρεις χριστιανοὺς καὶ

Άγιος Γεώργιος

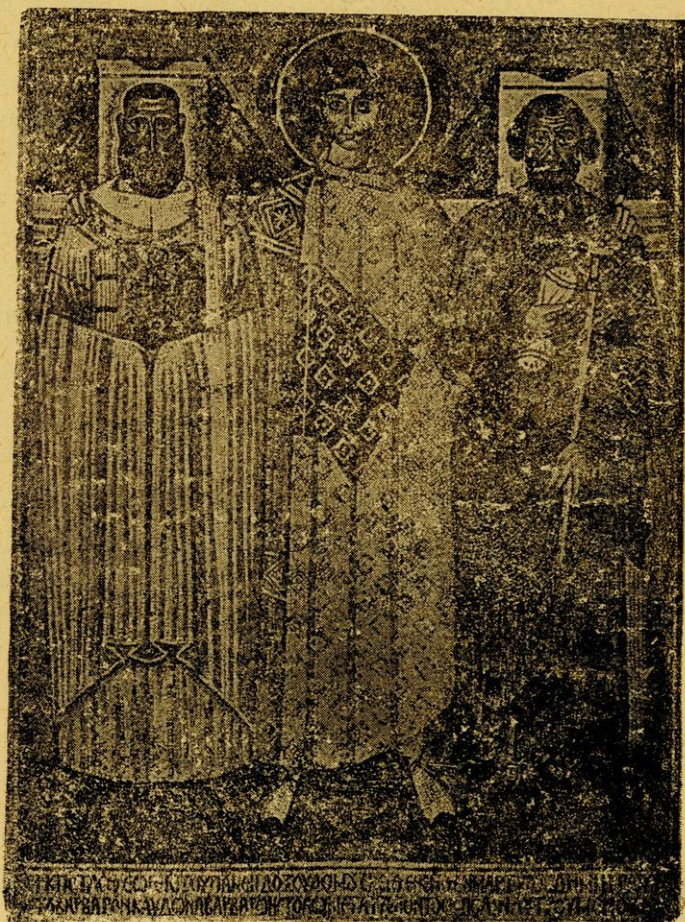
μάλιστα καὶ συγγενεῖς τοῦ αὐτοκράτορα, ὁ Διοκλητιανὸς διάταξε νὰ τὸν βασανίσουν καὶ νὰ τοῦ κόψουν τὸ κεφάλι. Ἔτσι ὁ Γεώργιος ἔδωσε καὶ αὐτὴ τὴ ζωὴ του γιὰ τὴ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἐκκλησία μας τὸν κήρυξε ἅγιο καὶ ὥρισε νὰ γιορτάζεται ἡ μνήμη του στίς 23 τοῦ Ἀπριλίου· τὸ ἀπολυτίκιό τῆς γιορτῆς αὐτῆς εἶναι αὐτό :

«Ὡς τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερωτῆς καὶ τῶν πτωχῶν ὑπερασπιστῆς, ἀσθενούντων ἰατρός, βασιλέων ὑπέρμαχος, τροπαιοφόρε μεγαλομάρτυς Γεώργιε, πρέσβευε Χριστῷ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν». Στὸ τροπάριο αὐτὸ λέγεται ὁ ἅγιος Γεώργιος ἐλευθερωτῆς τῶν αἰχμαλώτων, ἐπειδὴ ἐλευθέρωσε τοὺς δούλους του· ὑπερασπιστῆς τῶν πτωχῶν, γιὰτὶ στοὺς φτωχοὺς μοίρασε τὴν περιουσία του· ἰατρός ἀσθενούντων, γιὰτὶ πολλοὺς ἄρρωστους γιάτρευε· βασιλέων ὑπέρμαχος, γιὰτὶ θριάμβευσε πολεμώντας τοὺς ἐχθροὺς τοῦ κράτους, γιὰτὸ καὶ τροπαιοφόρος, δηλαδὴ νικητῆς, λέγεται. Αὐτὸν λοιπὸν τὸν ἅγιο παρακαλοῦμε νὰ μεσιτέψῃ στὸ Χριστὸ καὶ Θεό μας γιὰ νὰ σωθοῦν οἱ ψυχές μας.

16. Ὁ ἅγιος Δημήτριος.

Ὁ ἅγιος καὶ μεγαλομάρτυρας Δημήτριος γεννήθηκε στὴ Θεσσαλονίκη ἀπὸ εὐγενεῖς γονεῖς καὶ εἶχε μεγάλη θέση στὸ Ρωμαϊκὸ κράτος. Ἐπειδὴ ὅμως γίνηκε χριστιανὸς καὶ φρόντιζε μὲ τὴ διδασκαλία του νὰ κἀνῃ καὶ ἄλλους ἐθνικοὺς Χριστιανούς, ὁ αὐτοκράτορας διάταξε καὶ τὸν φυλάκισαν· καὶ στὴ φυλακὴ ὁ ἅγιος φανερὰ δίδασκε τὸ εὐαγγέλιο σ' ὅσους τὸν ἐπισκέπτονταν. Μιὰ μέρα ἦρθε στὸν ἅγιο στὴ φυλακὴ καὶ ἓνας χριστιανός, ὁ Νέστωρας, πού ζήτησε τὴν εὐλογία ἀπὸ τὸν ἅγιο, γιὰτὶ

Ὁ ἅγιος Δημήτριος στὴ μέση σ' ἐπίσκοπο καὶ ἄρχοντα.

σκόπευε νὰ παλέψη στὸ στάδιο μ' ἓνα γίγαντα εἰδωλολάτρη, τὸ Λυαῖο. Ὁ Νέστορας νίκησε καὶ σκότωσε τὸ Λυαῖο στὸ στάδιο· ἐπειδὴ ὁμως μαθεύτηκε, πὼς ὁ Νέστορας μὲ τὴν εὐλογία καὶ βοήθεια τοῦ Δημητρίου νίκησε τὸ Λυαῖο, ὁ αὐτοκράτορας Μαξιμιανὸς διάταξε καὶ τὸν σκότωσαν στὴ φυλακὴ στὰ 306 μ. Χ. Τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἔθαψαν οἱ χριστιανοὶ στὴ Θεσσαλονίκη, ὅπου σήμερα βρίσκεται ὁ τάφος του κι ὠραῖος ναὸς κοντὰ στὸν τάφο. Εἶναι ὁ προστάτης ἅγιος τῆς Θεσσαλονίκης. Ἡ ἐκκλησία μας γιορτάζει τὴ μνήμη του στὶς 26 τοῦ Ὀκτώμβου καὶ τὴν ἡμέρα αὐτὴ ψέλνουν τὸ ἀπολυτίκιό αὐτό: «Μέγαν εὐρατο ἐν τοῖς κινδύνοις σὲ ὑπέρμαχον ἢ οἰκουμένη, ἀθλοφόρε, τὰ ἔθνη τροπούμενον. Ὡς οὖν Λυαίου καθῆλθες τὴν ἔλαρσιν, ἐν τῷ σταδίῳ θαρρύνας τὸν Νέστορα, οὕτως ἅγιε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἰκέτευε δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος». Δηλαδή: Ἐσένα, νικητὴ, ἅγιε Δημήτρε, βρῆκε ὁ κόσμος μεγάλο προστάτη στοὺς κινδύνους, ἐσένα, πὺ νίκησες τοὺς εἰδωλολάτρες διδάσκοντας τὸ χριστιανισμό. Ὅπως λοιπὸν ταπεινώσες τὴν ὑπερηφάνεια τοῦ Λυαίου στὸ στάδιο μὲ τὸ θάρρος, πὺ ἔδωσες στὸ Νέστορα, ἔτσι, ἅγιε, νὰ παρακαλῆς τὸ Χριστὸ τὸ Θεὸ μας νὰ μᾶς χαρίσῃ τὸ μεγάλο ἔλεός του.

**17. Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος προστάτης τῆς νέας
Θρησκείας· τὸ λάβαρο· ἡ Ἁγία Ἐλένη
κι ὁ τίμιος Σταυρός.**

τοὺς τρομεροὺς διωγμοὺς τῶν χριστιανῶν ἔδωσε τέλος ὁ Μεγάλος Κωνσταντῖνος, πὺ γίνηκε ἓνας ἀπὸ τοὺς τέσσερεις αὐτοκράτορες τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους

στή Δύση. Αὐτὸς κληρονόμησε τὴν εὐσέβεια ἀπὸ τὸν καλὸ του πατέρα Κωνσταντῖνο Χλωρὸ καὶ τὴν ἀγάπη στὴ χριστιανικὴ θρησκεία ἀπὸ τὴ μητέρα του τὴν ἀγία Ἑλέ-

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος.

νη κι εἶχε καταλάβει, πὼς ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἦταν ἐκείνη, ποὺ θὰ ἐπικρατοῦσε σ' ὅλον τὸν κόσμον. Στὰ 312 ὁ Μεγάλος Κωνσταντῖνος ἐνῶ βρισκόταν σὲ πόλεμο μὲ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ρώμης Αὐγουστο Μαξέντιο, εἶδε

στον οὐρανὸ ἀποπάνω ἀπὸ τὸν ἥλιο φωτεινὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ καὶ τὶς λέξεις «ἐν τούτῳ νίκα»· τὴν ἴδια νύχτα εἶδε στὸ ὄνειρό του τὸ Χριστὸ μὲ τὸ σημεῖο τὸ φωτεινόν, πού τοῦ παραγγεῖλε νὰ κάμη σημαία μὲ Σταυρὸ καὶ νὰ προχωρήσῃ μὲ θάρρος ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ του. Ὁ Κωνσταντῖνος μόλις ξύπνησε ἔκαμε τὴ σημαία αὐτὴ καὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Σταυρὸ ἔβαλε καὶ τὰ πρῶτα γράμματα ἀπὸ τὸ ὄνομα «Χριστός». ΧΡ. Αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη χριστιανικὴ σημαία καὶ λέγεται **λάβαρα**.

Στὸν πόλεμο αὐτὸν μὲ τὸ Μαξέντιο νίκησε καὶ ἐπειδὴ σὲ τοῦτο εἶχε τὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ, κήρυξε μαζί μὲ τὸν αὐτοκράτορα τῆς ἀνατολῆς, τὸ Λικίνιο, ἐλεύθερη τὴ χριστιανικὴ θρησκεία (313 μ.Χ.) καὶ παραχώρησε πολλὰ προνόμια στὴν Ἐκκλησία. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Λικίνιος ἄρχισε πάλι νὰ ὑποστηρίζῃ τὴν ἐθνικὴ θρησκεία, γίνηκε πόλεμος ἀναμεταξύ τους, νίκησε ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ἔτσι ἔμεινε μόνος αὐτὸς αὐτοκράτορας σ' ὅλο τὸ Ρωμαϊκὸ κράτος. Ὁ μεγάλος Κωνσταντῖνος ὑποστήριξε τότε πάρα πολὺ τὸ χριστιανισμό, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ καταδιώξῃ τοὺς ἐθνικοὺς. Στὰ 330 ἔφερε τὴν πρωτεύουσα τοῦ κράτους ἀπὸ τὴ Ρώμη στὸ Βυζάντιο, πού ἀπὸ τότε ἀπὸ τὸ ὄνομά του λέγεται Κωνσταντινούπολη.

Ὁ Μεγάλος Κωνσταντῖνος βαφτίστηκε λίγον καιρὸ προτοῦ νὰ πεθάνῃ καὶ στὶς 21 τοῦ Μάη πέθανε στὴ Νικομήδεια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας· τὸ σῶμα του τὸ ἔφεραν στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ τὸ ἔθαψαν στὸ ναὸ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, πού τὸν εἶχε κάμη ὁ ἴδιος.

Ὁ Μεγάλος Κωνσταντῖνος μὲ τὸ τέλος, πού ἔδωσε στὸ διωγμὸ τῶν Χριστιανῶν καὶ τὴν ἐλευθερίαν στὴ Χριστιανικὴ θρησκεία, γίνηκε μεγάλος προστάτης τῆς ἐκκλησίας, πού

Ὁ ναὸς τῆς Ἀναστάσεως στὴν Ἱερουσαλήμ.

τὸν τιμᾶ γιὰ ἅγιο καὶ ἰσαπόστολο, δηλαδὴ ἴσο μὲ τοὺς Ἀποστόλους.

Στὸ μεταξὺ ἡ μητέρα του Ἐλένη πῆγε στὴν Ἱερουσαλήμ, ὅπου ἔβαλε κι ἔσκαψαν καὶ βρῆκαν τὸν τάφο τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν τίμιο Σταυρό· ἔχτισε ἐκεῖ στὸν τάφο τοῦ Σωτήρα τὸ ναὸ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τοποθέτησε μέσα μὲ μεγάλες τιμὲς τὸν Τίμιο Σταυρό. Ἡ Ἐκκλησία μας καὶ τὴν μητέρα τοῦ Κωνσταντίνου τιμᾶ γιὰ ἅγια καὶ τὴ γιορτὴ της τὴν γιορτάζουμε μαζὶ μὲ τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου στὶς 21 τοῦ Μάη· τὴν ἡμέρα αὐτὴ ψέλνουν τὸ ἀπολυτίκιο αὐτό: «Τοῦ Σταυροῦ σου τὸν τύπον ἐν οὐρανῷ θεασάμενος καὶ ὡς ὁ Παῦλος τὴν κλῆσιν οὐκ ἐξ ἀνθρώπων δεξάμενος ὁ ἐν βασιλεῦσιν ἀπόστολός σου, Κύριε, βασιλεύουσιν πόλιν τῇ χειρὶ σου παρέθετο· ἦν περίσῳζε διὰ παντός ἐν εἰρήνῃ, πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου, μόνε φιλόνηρωπε». Δηλαδή: Κύριε, ὁ Κωνσταντίνος, ποὺ εἶδε στὸν οὐρανὸ τὸ σημάδι τοῦ Σταυροῦ σου, καὶ δὲν κατέστηκε στὸ Χριστιανισμὸ ἀπὸ ἀνθρώπους, ἀλλ' ἀπὸ Ἑσένα τὸν ἴδιο, ὅπως ἄλλοτε ὁ Παῦλος, παρέδωσε στὴν ἐξουσία σου (μὲ τὸ νὰ προστατέψῃ τὸ Χριστιανισμὸ) τὴν πρωτεύουσα Κωνσταντινούπολη, ποὺ παρακαλοῦμε νὰ τὴν φυλάγῃς, Χριστέ, μόνε φιλόνηρωπε, πάντα σὲ εἰρήνῃ, μὲ τὴ μεσιτεία τῆς Θεοτόκου.

18. Ὁ Ἁρειος καὶ ἡ πρώτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Στὴν ἐποχὴ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἓνας ἱερέας στὴν Ἀλεξάνδρεια, ὁ Ἁρειος, παρεξήγησε τὴν Ἁγία Γραφὴ καὶ δίδασκε, πὼς ὁ Κύριός μας ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν εἶναι Θεὸς καθὼς ὁ Πατέρας, ἀλλὰ πλάσμα

τοῦ Θεοῦ ὅπως κι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, τὸ πρῶτο καὶ πιὸ τέλειο ἀπ' ὅλα τὰ πλάσματα. Ὁ ἐπίσκοπος Ἀλεξάνδρειας Ἀλέξανδρος προσπάθησε στὰ χαμένα νὰ κάμῃ τὸν Ἄρειο νὰ καταλάβῃ τὸ λάθος του καὶ γι αὐτὸ κάλεσε τὴ σύνοδό του καὶ καταδίκασε τὴ γνώμη τοῦ Ἄρειου. Ἐπειδὴ ὅμως τὸν Ἄρειο πίστεψαν πολλοὶ καὶ τὸν ὑποστήριζαν, οἱ φιλονικίες δὲν ἔπαψαν. Ὁ αὐτοκράτορας Κωνσταντῖνος φρόντισε μὲ κάθε τρόπο νὰ πάψουν τὶς φιλονικίες αὐτὲς ἀναμεταξύ τους οἱ Χριστιανοὶ καὶ νὰ φέρῃ τὴν ἐνότητα καὶ τὴν ἡσυχία στὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ δὲν πέτυχε. Τότε προσκάλεσε σὲ σύνοδο στὰ 325 μ. Χ. ὅλους τοὺς ἐπισκόπους τῆς χώρας του στὴ Νίκαια τῆς Βυθηνίας, γιὰ νὰ ἀποφασίσουν τὸ σωστὸ γιὰ τὸ ζήτημα αὐτό. Στὴ σύνοδο αὐτὴ μαζεύτηκαν γιὰ πρώτη φορὰ ἐπίσκοποι ἀπὸ ὅλη τὴν οἰκουμένη· γι' αὐτὸ ἡ σύνοδος αὐτὴ τῆς Νίκαιας λέγεται **πρῶτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος**.

Στὴ σύνοδο αὐτὴ πρῶτος μίλησε ὁ αὐτοκράτορας σ' ὅλους τοὺς κληρικοὺς λέγοντας νὰ ἔχουν ἀγάπη ἀναμεταξύ τους. Ὑστερα ἀπὸ μεγάλη συζήτηση ὁ Ἄρειος καταδικάστηκε γιὰ **αἵρετικὸς**, ὅπως λέγονται ὅσοι δὲ συμφωνοῦν μὲ τὶς ἀλήθειες τῆς θρησκείας καὶ ἐξορίστηκε· μαζί μ' αὐτὸν ἐξορίστηκαν καὶ μερικοὶ ἐπίσκοποι, ποὺ συμφωνοῦσαν μαζί του. Ἡ σύνοδος αὐτὴ ἔκαμε τότε καὶ τὸ μισὸ **πιστεύω**, ποὺ λέγει τί πρέπει νὰ πιστεῦῃ κάθε Χριστιανὸς γιὰ τὸ Θεὸ καὶ τὸ Χριστό. Στὴ σύνοδο αὐτὴ διακρίθηκε ὁ διάκος τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξάνδρειας Ἀθανάσιος, ποὺ μίλησε μὲ δυνατὰ ἐπιχειρήματα καὶ ἀπόδειξε, πὼς ὁ Ἄρειος δὲ δίδασκε τὰ σωστὰ καὶ σύμφωνα μὲ τὸ Εὐαγγέλιο.

Ἡ σύνοδος αὐτὴ μαζί μὲ ἄλλα ζητήματα κανόνισε καὶ πότε πρέπει νὰ γιορτάζεται τὸ Πάσχα, γιὰ νὰ λεί-

φουν οί διαφωνίες τῶν Χριστιανῶν σιὸ ζήτημα αὐτό. Ἐπὸ τότε γιορτάζομε τὸ Πάσχα τὴν πρώτη Κυριακὴ ὕστερα ἀπὸ τὴν πρώτη ἀνοιξιάτικη πανσέληνο, δηλαδὴ ὕστερα ἀπὸ τὴν 21 Μαρτίου, πὸν ἦταν τὸ χρόνο ἐκεῖνο ἡμέρα τῆς ἀνοιξιάτικης ἰσημερίας.

Ἐπὸ ἀπὸ λίγα χρόνια παρουσιάστηκε ἄλλος αἰρετικὸς, ὁ Μακεδόσιος, πὸν δὲν παραδεχόταν τὴ Θεότητα τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Τότε γίνηκε δεύτερη οἰκουμένη συνὸδος σιὰ 381 σιὴν Κωνσταντινούπολη, πὸν καταδίκασε τὸ Μακεδόσιον καὶ συμπλήρωσε τὸ πιστεύω, πὸν λέγεται τὸ *σύμβολο τῆς πίστεως*, γιὰτι εἶναι τὸ σημάδι, πὸν ξεχωρίζουν οἱ ὀρθόδοξοι ἀπὸ τοὺς μὴ ὀρθόδοξους Χριστιανούς.

19. Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος.

Ἐπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου παρουσιάστηκαν σιὴν Ἐκκλησία μεγάλοι δάσκαλοι καὶ συγγραφεῖς, πὸν ὑποστήριξαν τὴν Ὀρθοδοξία καὶ πολέμησαν τοὺς αἰρετικοὺς καὶ τοὺς ἐχθροὺς τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας μὲ τὴ διδασκαλία τους καὶ τὰ βιβλία τους, πὸν ἔγραψαν. Τοὺς πιδ σπουδαίους ἀπ' αὐτοὺς λέγομε Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς πιδ μεγάλους πατέρες τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, πὸν ἀναδείχτηκε σιὴ συνὸδο τῆς Νίκαιας πολεμώντας μὲ μεγάλα ἐπιχειρήματα τὴν διδασκαλία τοῦ Ἄρειου· τότε ἦταν διάκος σιὸν ἐπίσκοπο τῆς Ἀλεξάντρειας καὶ σιὴ συνὸδο ἦρθε γιὰ ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ, πὸν ἦταν ἄρρωστος. Ἀμα πέθανε ὁ Ἀλέξαντρος, ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ἀλεξάντρειας, γίνηκε ὁ Ἀθανάσιος ἐπίσκοπος καὶ κυβέρνησε τὴν Ἐκκλησία τῆς

Ἰαλεξάντρειας 45 χρόνια. Ἐπειδὴ ὑποστήριξε τὴν Ὀρθοδοξία μὲ μεγάλο ἐνθουσιασμό, δέκα φορὲς τὸν ἔστει-

Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος.

λαν σ' ἔξορία διάφοροι αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, πὸ συμπαθοῦσαν τὸν Ἀρειανισμό, καὶ εἴκοσι χρόνια ἔζησε ἐξόριστος καὶ πολλὰς φορὲς κινδύνεψε καὶ τὴ ζωὴ του. Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος ἔγραψε πολλὰ βιβλία ἐκκλησιαστικά καὶ πέθανε στὰ 373 μ. Χ.

Ἡ Ἐκκλησία μας γιορτάζει τὴ μνήμη του στὶς 18 τοῦ Γενάρη καὶ στὶς 2 τοῦ Μάη, πού ψέλνουν τὸ ἀπολυτίκιο αὐτό: «Στῦλος γέγονας ὀρθοδοξίας, θείοις δόγμασιν ὑποστηρίζων τὴν Ἐκκλησίαν, Ἱεράρχα Ἀθανάσιε· τῷ γὰρ Πατρὶ τὸν Υἱὸν ὁμοούσιον ἀνακηρύξας κατήσχυνας Ἄρειον· Πάτερ ὅσιε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἰκέτευε, δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος». Δηλαδή: Ἐσύ, ἱεράρχα Ἀθανάσιε, γίνηκες στῦλος, ἤτοι ὑποστηρικτὴς τῆς Ὀρθοδοξίας, ὑποστηρίζοντας τὴν Ἐκκλησία μὲ τὰ θεῖα συμπεράσματα, γιατί μὲ τὸ νὰ ἀποδείξεις τὸ Γιὸ ὁμοιο μὲ τὸν Πατέρα, νίκησες τὸν Ἄρειο, πού ἔλεγε ἀντίθετα. Ἄγιε πατέρα νὰ παρακαλῆς τὸ Θεὸ μας Χριστὸ νὰ μᾶς χαρίσῃ τὸ μεγάλο ἔλεός του.

20. Ὁ Ἰουλιανὸς ἐχθρὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἵστερα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, οἱ αὐτοκράτορες πού γίνηκαν ἀπὸ τὴν οἰκογένειά του ὑποστήριξαν πολὺ τὴ Χριστιανικὴ Θρησκεία. Μόνο ἓνας, ὁ Ἰουλιανός, δὲν ἀκολούθησε τὸ παράδειγμα τοῦ Κωνσταντίνου (361—363). Αὐτὸς θαύμαζε πολὺ τὸν παλιὸ Ἑλληνικὸ πολιτισμὸ καὶ τὴ θρησκεία τὴν ἐθνικὴ καὶ γιὰ τοῦτο φέρθηκε ἐχθρικὰ στὴν θρησκεία τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ἰουλιανὸς δὲν καταδίωξε τοὺς Χριστιανούς, ἀλλὰ ὑποστήριξε μὲ κάθε τρόπο τοὺς Ἑθνικοὺς καὶ τὴ θρησκεία τους, πού νόμιζε, πὼς θὰ μπορούσε νὰ τὴ φέρῃ στὴν παλιά της δόξα. Γιὰ ὅλα αὐτὰ οἱ Χριστιανοὶ τὸν ὠνόμασαν **παραβάτη**, ἐπειδὴ αὐτὸς πῆγε ἀντίθετα μὲ τὴν πίστι τῶν πατέρων του. Οἱ ἐνέργειες του ὅμως δὲν μπόρεσαν νὰ ἐμποδίσουν τὴν πρόοδο τοῦ Χριστιανισμοῦ· αὐτὸ τὸ κατάλαβε κι ὁ ἴδιος καὶ γιὰ τοῦτο πε-

θαίνοντας ἀπὸ τὴν πληγὴ, πὺ πῆρε σ' ἓνα πόλεμο ἑναντίον τῶν Περσῶν, φώναξε: «Νενίκηκας Γαλιλαίε!» Δηλαδή, νίκησες Χριστέ τὴν παλιὰ θρησκεία.

21. Ὁ Μέγας Βασίλειος.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους πατέρες τῆς Ἐκκλησίας εἶναι κι ὁ μέγας Βασίλειος, πὺ γεννήθηκε στὴν Καισάρεια τῆς Καπαδοκίας κι ἔζησε στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἰουλιανοῦ κι ὕστερα ἀπ' αὐτόν. Ἀπὸ τὴ μητέρα του Ἐμμέλεια καὶ τὴ γιαγιά του Μακρίνη διδάχτηκε τὴν εὐσέβεια καὶ τὴν ἀγάπη στὴ Χριστιανικὴ θρησκεία. Σπούδασε στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ στὴ φιλοσοφικὴ σχολὴ τῆς Ἀθήνας μαζί μὲ τὸ Γρηγόριο τὸ Ναζιανζηνό· στὴν ἴδια σχολὴ σπούδαζε τότε κι ὁ Ἰουλιανὸς ὁ παραβάτης. Ὁ Βασίλειος ἅμα τελείωσε τὴ σπουδὴ του, γίνθηκε γιὰ λίγο χρόνον δάσκαλος τῆς ρητορικῆς στὴν πατρίδα του. Ὑστερα ἄφησε τὴν πόλη καὶ πῆγε σὲ μιὰ ἔρημο, ὅπου ἔμεινε προσευχόμενος καὶ διαβάζοντας. Τέλος γίνθηκε ἱερέας στὴν Καισάρεια κι ὕστερα ἐπίσκοπος.

Ὁ Βασίλειος ἀναδείχτηκε πραγματικὰ μέγας κι ἦταν παράδειγμα τῆς ἀγάπης στὸ Θεὸ καὶ στὸν πλησίον· ἦταν πολὺ μαλακὸς ἄνθρωπος, ἀλλὰ ἀκλόνητος στὴν πίστη του. Ὅταν ὁ Βασίλειος γίνθηκε ἐπίσκοπος, αὐτοκράτορας ἦταν ὁ Οὐάλης, πὺ ὑποστήριζε τὸν Ἀρειανισμό. Αὐτὸς ἔστειλε ἓναν ἄνθρωπό του, τὸ Μόδεστο, σὲ πολλοὺς ἐπισκόπους, γιὰ νὰ τοὺς κάμῃ μὲ ὑποσχέσεις καὶ φοβέρες, νὰ γείνουν Ἀρειανοί. Πολλοὶ ἐπίσκοποι ἀπὸ φόβο δέχτηκαν τοῦτο· ὅταν ὅμως ὁ Μόδεστος ἦρθε στὸ Βασίλειο καὶ ζητοῦσε ἀπ' αὐτόν νὰ κάμῃ τὸ θέλημα τοῦ αὐτοκράτορα, τὸν βρῆκε ἀκλόνητο. Ὁ Μόδεστος τότε

τὸν φοβέριζε μὲ ἔξοριες, μὲ βασανιστήρια καὶ μὲ θάνατο· ὁ Βασίλειος ὁμως μὲ μεγάλο θάρρος καὶ ἀξιοπρέπεια τοῦ ἀπάντησε: « Ἄπ' ὅλα αὐτὰ τίποτα δὲ φοβᾶμαι· νὰ τοῦ πάρουν τὴν περιουσία, δὲ φοβᾶται ἐκεῖνος πού δὲν ἔχει τίποτα, παρὰ λίγα παλιὰ φορέματα καὶ μερικὰ βιβλία· ἔξορία δὲ γνωρίζω, γιατί στὸν κόσμον τοῦτον εἶμαι ξένος· βασανιστήρια δὲν μποροῦν νὰ γίνουν στὸ ἀδύνατον αὐτὸ σῶμα, πού μπορεῖ νὰ τὸ καταστρέψῃ τὸ παραμικρὸ βασανιστήριον· ὁ θάνατος τέλος μᾶς ἐνώνει μὲ τὸ Θεὸ καὶ κάνει ὅλες τὶς εὐχές μας. Ἐμεῖς εἵμαστε μαλακοὶ καὶ ταπεινοὶ σ' ὅλους, ὄχι μόνο στὸν αὐτοκράτορα, ἀλλὰ καὶ στὸν τελευταῖον ἄνθρωπον· ὅταν ὁμως πρόκειται γιὰ τὶς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, δὲ φοβούμεστε. Ἡ φωτιά, τὸ σπαθί, τὰ θηρία καὶ τὰ νύχια, πού σκίζουσι τὸ κρέας, εἶναι γιὰ μᾶς ἀπόλαψη παρὰ φόβος· ἄς τ' ἀκούσῃ αὐτὰ καὶ ὁ βασιλιάς. Τὸ θάρρος αὐτὸ καὶ ἡ ἀξιοπρέπεια τοῦ Βασιλείου ἔκαμε τὸν αὐτοκράτορα νὰ θανατώσῃ καὶ νὰ τὸν ἀφήσῃ ἡσυχο πιά.

Ὁ μέγας Βασίλειος ἦταν πολὺ φιλόανθρωπος· ὄχι μονάχα ὅταν ἦταν νέος μοίρασε τὴν περιουσίαν του στοὺς φτωχοὺς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐποχὴν, πού ἔπρεπε πείνα στὴν Καισάρεια, ἔτρεφε πολλοὺς φτωχοὺς κάθε μέρα στὸ σπίτι του· ἀργότερα πού γένηκε ἐπίσκοπος ἵδρυσε καὶ διατηροῦσε ὁ ἴδιος μέγαν φτωχοκομεῖον.

Ὁ μέγας Βασίλειος ἔγραψε καὶ πολλὰ σοφὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία γιὰ τὸν Ἀρειανισμό καὶ ἐξηγήσεις στὴν Ἁγίαν Γραφή· ἔκαμε ἀκόμα καὶ λειτουργία, πού γίνεται στὴν ἐκκλησίαν μας σήμερον δέκα φορὲς τὸ χρόνον, τὶς πέντε Κυριακὰς τῆς μεγάλης Σαρακοστής, τὴν μεγάλην Πέμπτην, τὸ μέγαν Σάββατον, τὴν παραμονὴν τῶν Χριστοῦγεννα, τῶν Θεοφάνια καὶ τὴν γιορτὴν του. Ἡ ἐκκλησία

Ὁ Μέγας Βασιλείος.

μας γιορτάζει τὴ μνήμη του τὴν πρώτη τοῦ Γενάρη. Ὁ Βασίλειος πέθανε στὰ 379 μ. Χ.

22. Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός.

Ὁ Γρηγόριος εἶναι κι αὐτὸς ἀπὸ τὴν Καπαδοκία κι ἀνατράφηκε χριστιανικὰ ἀπὸ τὴ μητέρα του Νόνη. Σπούδασε στὴν Καισάρεια, Ἀλεξάνδρεια καὶ στὴν Ἀθήνα, ὅπου γνωρίστηκε μὲ τὸ μεγάλο Βασίλειο. Ὑστερα πῆγε στὴν ἔρημο, πού ἦταν ὁ Βασίλειος καὶ μαζί μελέτησαν τὶς Ἁγίες Γραφές καὶ ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ βιβλία. Ἀπ' ἐκεῖ πῆγε στὴ Ναζιανζόν, ὅπου ἐπίσκοπος ἦταν ὁ πατέρας του, καὶ χειροτονήθηκε ἱερέας καὶ βοηθοῦσε τὸν πατέρα του στὶς ἐπισκοπικὲς του ἐργασίες. Τ' ὄνομά του γίνηκε γνωστὸ καὶ πολλὲς πόλεις τὸν ζητοῦσαν γιὰ ἐπίσκοπο, αὐτὸς ὅμως δὲ δεχόταν. Ὅταν οἱ Ἀρειανοὶ πλήθυναν στὴν Κωνσταντινούπολη, οἱ λίγοι πού ἔμειναν ὀρθόδοξοι τὸν προσκάλεσαν ἐκεῖ γιὰ προϊστάμενο τῆς ἐκκλησίας τους· δέχτηκε τὴν πρόσκληση καὶ σ' ἓνα μικρὸ ναό, πού τοῦ ἔδωσε τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, λειτουργοῦσε καὶ ἔκανε κήρυγμα· ἐκεῖ ἔβγαλε καὶ τοὺς πέντε σπουδαίους λόγους του, πού ἀπόδειξε καθαρὰ τὴ Θεότητα τοῦ Λόγου, (Χριστοῦ), καὶ γι' αὐτὸ τὸν λέγουν Θεολόγο.

Ἄμα γίνηκε αὐτοκράτορας ὁ Θεοδόσιος ὁ Α'. (380), ἔκαμε ἀρχιεπίσκοπο στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ Γρηγόριο καὶ πρόεδρο τῆς δεύτερης οἰκουμενικῆς συνόδου (381). Ἐπειδὴ ὅμως οἱ ἐχθροὶ του τοῦ ἔφερναν πολλὲς δυσκολίες στὸ ἔργο του, ἔφυγε καὶ γύρισε πάλι στὴν Ναζιανζόν. Στὰ τελευταῖα του χρόνια ἔμενε σ' ἓνα ἐξοχικὸ του κτῆμα, ὅπου καὶ πέθανε στὰ 390 μ. Χ.

Ὁ Γρηγόριος ἦταν καλὸς ρήτορας καὶ μεγάλος συγ-

Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός.

γραφείας· ἔγραψε πολλοὺς λόγους, ἐπιστολὰς καὶ ποιήματα· γιὰ ὅλα αὐτὰ ἡ ἐκκλησία μας τὸν τιμᾶ γιὰ ἓνα ἀπὸ τοὺς πιὸ μεγάλους πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ γιορτάζει τὴ μνήμη του στίς 25 τοῦ Γενάρη.

23. Ὁ Θεοδοσίος ὁ Α΄ καταδιώκει τοὺς ἐθνικούς.

Ὑστερα ἀπὸ τὸν Ἰουλιανὸ ὅλοι οἱ αὐτοκράτορες ἦταν Χριστιανοὶ καὶ κανένας δὲ φάνηκε ἐχθρὸς τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. Καὶ στὴν ἀρχὴ ἄφηναν τὴν ἐθνικὴ θρησκεία ἐλεύθερη, ἀλλὰ ὁ Θεοδοσίος ὁ Α΄ (379—395) ἄρχισε νὰ τὴν καταδιώκη καὶ μὲ διατάγματα χαρακτήρισε τὴν εἰδωλολατρεία γιὰ ἔγκλημα· οἱ καλόγεροι κι ὁ λαὸς καταδίωκαν πολὺ τοὺς ἐθνικούς καὶ κατάστρεφαν τοὺς ναοὺς τους καὶ τὰ θανμάσια ἀγάλματα κι ἄλλα ἔργα τέχνης. Στὴν Ἀλεξάνδρεια γίνηκαν καὶ ταραχὲς ἀναμεταξὺ τῶν Χριστιανῶν καὶ τῶν ἐθνικῶν καὶ πολλοὶ φόνοι· τότε ὁ Θεοδοσίος διάταξε τὸ στρατό του καὶ κατάστρεψε ἀπὸ τὰ θεμέλια τὸν ἔξοχο ἐθνικὸ ναὸ τοῦ Σεράπιδα. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ πατέρες κατηγόρησαν τὴν καταδίωξη αὐτὴ τῶν ἐθνικῶν, γιὰτὶ ὁ Χριστὸς μόνο μὲ τὴ διδασκαλία εἶπε νὰ φροντίζουν γιὰ τὴν ἐξάπλωση τοῦ Χριστιανισμοῦ κι ὄχι μὲ τὴ βία.

Στὴν ἐποχὴ τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Α΄ γίνηκε, ὅπως εἶδαμε ἡ δεύτερη οἰκουμενικὴ σύνοδος στὴν Κωνσταντινούπολη, πὸν τελείωσε τὸ σύμβολο τῆς πίστεως στὰ 381. Οἱ διάδοχοι τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Α΄ καταδίωξαν πιὸ πολὺ τὴν εἰδωλολατρεία· ἔκλεισαν τὰ μαντεῖα κι ὅλους τοὺς ἐθνικοὺς ναοὺς.

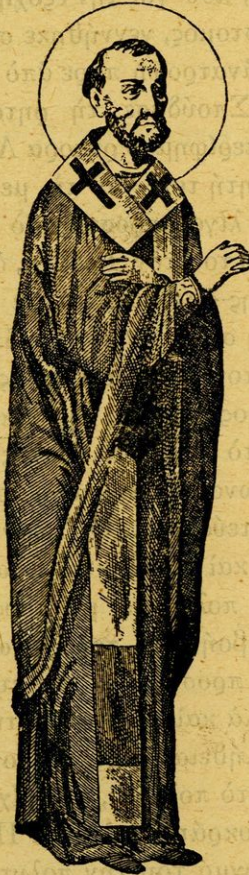
24. Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.

Ὁ Ἰωάννης, πού γιὰ τὴν ἔξοχη ρητορική του ὠνομάστηκε Χρυσόστομος, γεννήθηκε στὴν Ἀντιόχεια καὶ τὴν πρώτη του ἀνατροφή πῆρε ἀπὸ τὴν καλή του μητέρα Ἀνθούσα. Σπούδασε τὴ ρητορική στὴν Ἀθήνα στὴ σχολὴ τοῦ περίφημου ρήτορα Λιβάνιου. Αὐτὸς τόσο ἐκτίμησε τὸ μαθητὴ του γιὰ τὴ μεγάλη του ρητορική τέχνη, πού ἔλεγε λίγο μπροστὰ ἀπὸ τὸ θάνατό του, πὼς θὰ ἔκανε διάδοχό του τὸν Ἰωάννη, ἂν δὲν ἦταν Χριστιανός. Ὁ Ἰωάννης ἅμα βαπτίστηκε σπούδασε καὶ στὴ Θεολογικὴ σχολὴ στὴν Ἀντιόχεια, ὅπου καὶ διακρίθηκε. Ἀργότερα χειροτονήθηκε ἱερέας τῆς Ἀντιόχειας, ὅπου ἀναδείχτηκε ἔξοχος ρήτορας τῆς Ἐκκλησίας· τὸ ὄνομά του γίνηκε γνωστὸ σ' ὅλο τὸ κράτος καὶ γι' αὐτὸ τὸν κάλεσαν στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ τὸν ἔκαμαν πατριάρχη τῆς πρωτεύουσας. Ὁ Ἰωάννης ἅμα γίνηκε πατριάρχης ἔστειλε καὶ δίδαξαν τὸ Εὐαγγέλιο στοὺς Γότθους καὶ Πέρσες· πολέμησε μὲ τοὺς λόγους του πολλοὺς αἵρετικούς, βοήθησε τοὺς φτωχοὺς, προστάτεψε, ὅσους ἦταν ἄξιοι προστασίας, καὶ κυβέρνησε τὴν ἔκκλησία μὲ ἀγάπη ἀλλὰ καὶ μὲ ἀυστηρότητα. Δίδασκε πάντα μὲ θάρρος τὴν ἀλήθεια, χωρὶς νὰ λογαριάξῃ ἂν θὰ δυσανεστοῦσε μ' αὐτὸ πολλοὺς, πού εἶχαν μεγάλες θέσεις καὶ αὐτὸν τὸν αὐτοκράτορα ἀκόμα. Πολλὲς φορὲς κατηγοροῦσε στὸ κήρυγμά του τὴν πολυτέλεια καὶ τὴν ἀσωτεία τῆς Αὐτοκράτειρας Εὐδοξίας καὶ γι' αὐτὸ αὐτὴ θύμωσε καὶ τὸν ἔστειλε δυὸ φορὲς σ' ἔξορία. Στὴ δεύτερη ὅμως ἔξορία πέθανε στὸ δρόμο, πού τὸν πῆγαιναν, ἀπὸ τὸν κόπο δοξολογώντας τὸ Θεό, στὰ 407 μ. Χ.

Ὁ Χρυσόστομος ἔγραψε πάρα πολλὰ ἐκκλησιαστικά.

βιβλία, λόγους, ἐπιστολές, ἐξηγήσεις στήν Ἁγία Γραφή
κι ἄλλα. Καί ἡ λειτουργία, πού κάνει σήμερα ἡ Ὁρθό-

Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.

δοξη Ἐκκλησία, εἶναι ἔργο του. Ὁ Χρυσόστομος εἶναι
ὁ πιό μέγας ρήτορας τῆς Ἐκκλησίας καί γι' αὐτό ὁ
λαός τὸν λάτρευε. Ἡ Ἐκκλησία μας γιορτάζει τὴ μνήμη
του στίς 13 τοῦ Νοέμβρη καί στίς 27 τοῦ Γενάρη γιορ-

τάζομε τὴν τελετὴ πού γίνηκε, ὅταν ἔφεραν στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ ἅγιο λείψανό του.

Στὶς 30 ὁμοῦ τοῦ Γενάρη γιορτάζομε μαζὶ καὶ τοὺς τρεῖς μεγάλους Ἱεράρχες καὶ δασκάλους τῆς Ἐκκλησίας, Βασίλειο τὸ μέγα, Γρηγόριο τὸ Θεολόγο καὶ Ἰωάννη τὸ Χρυσόστομο· τὴ γιορτὴ αὐτὴ τὴ λέγομε **τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν** καὶ ψέλνουν σ' αὐτὴ τὸ ἀπολυτίκιο αὐτό: «Τοὺς τρεῖς μεγάλους φωστῆρας τῆς τρισηλίου Θεότητος, τοὺς τὴν οἰκουμένην ἀκτίσει δογμάτων θείων πυρσεύσαντας, τοὺς μελιρρύτους ποταμοὺς τῆς σοφίας, τοὺς τὴν κτίσιν πᾶσαν θεογνωσίας νάμασι καταρδεύσαντας, Βασίλειον τὸν μέγαν καὶ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον σὺν τῷ κλεινῷ Ἰωάννῃ, τῷ τὴν γλῶσσαν χρυσορρήμονι, πάντες οἱ τῶν λόγων αὐτῶν ἔρασταὶ συνελθόντες ὕμνοις τιμήσωμεν· αὐτοὶ γὰρ τῇ Τριάδι ὑπὲρ ἡμῶν αἰεὶ πρεσβεύουσιν». Δηλαδή: "Ἄς μαζευτοῦμε ὅλοι, πού θαυμάζομε τοὺς λόγους τῶν τριῶν πολὺ μεγάλων φωστήρων τῆς Ἁγίας Τριάδας κι ἄς τοὺς τιμήσωμε μὲ ὕμνους εὐτοὺς πού φώτισαν τὸν κόσμον μὲ τὴ διδασκαλία τους γιὰ τὶς θεῖες ἀλήθειες, αὐτοὺς πού ἦταν μεγάλοι ρήτορες καὶ πολὺ σοφοὶ ἄνθρωποι, αὐτοὺς πού διδάξαν ὅλον τὸν κόσμον νὰ γνωρίσῃ τὸ Θεὸ μὲ τὴ σοφία τους, δηλαδή τὸ μεγάλο Βασίλειο, τὸ Θεολόγο Γρηγόριο μαζὶ μὲ τὸν περίφημο Ἰωάννη πού ἡ γλῶσσα του τρέχει χρυσάφι, γιὰ αὐτοὶ μεσιτεύουν πάντα γιὰ μᾶς στὴν Ἁγία Τριάδα.

25. Ὁ Ἰουστινιανὸς κι ὁ ναὸς τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ.

Ὁ μέγας αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου Ἰουστινιανὸς ὁ Α' ὑποστήριξε πολὺ τὴ χριστιανικὴ ἐκκλησία.

ὄρισε μεγάλες τιμωρίες γιὰ κείνους, ποὺ δὲν ἤθελαν νὰ βαφτιστοῦν κι ἔκλεισε ὅλες τὶς φιλοσοφικὲς σχολές, γιατί σ' αὐτὲς δίδασκαν ἀκόμα τὴν ἀγάπη καὶ τὸ θαυμασμὸ στὸν παλιὸ ἔθνικὸ κόσμιο· τότε ἔκλεισε κι ἡ περίφημη

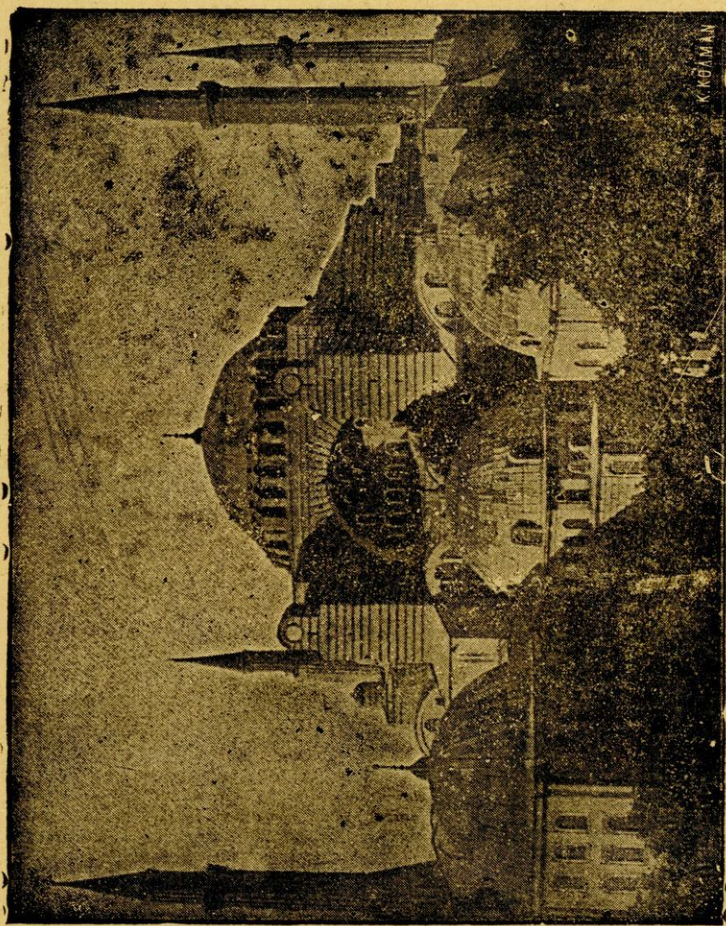

Ὁ αὐτοκράτορας Ἰουστινιανός.

φιλοσοφικὴ σχολὴ τῆς Ἀθήνας. Μὲ τὰ μέτρα αὐτὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἔλειψε σχεδὸν ἡ ἔθνικὴ θρησκεία κι ὕστερα ἀπὸ λίγα χρόνια ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἦταν Χριστιανοί.

Στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ χτίστηκε κι ὁ περίφημος ναὸς τῆς Σοφίας (δηλαδὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύμα-

Τὸ ἐξωτερικὸ τοῦ Ναοῦ τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ.

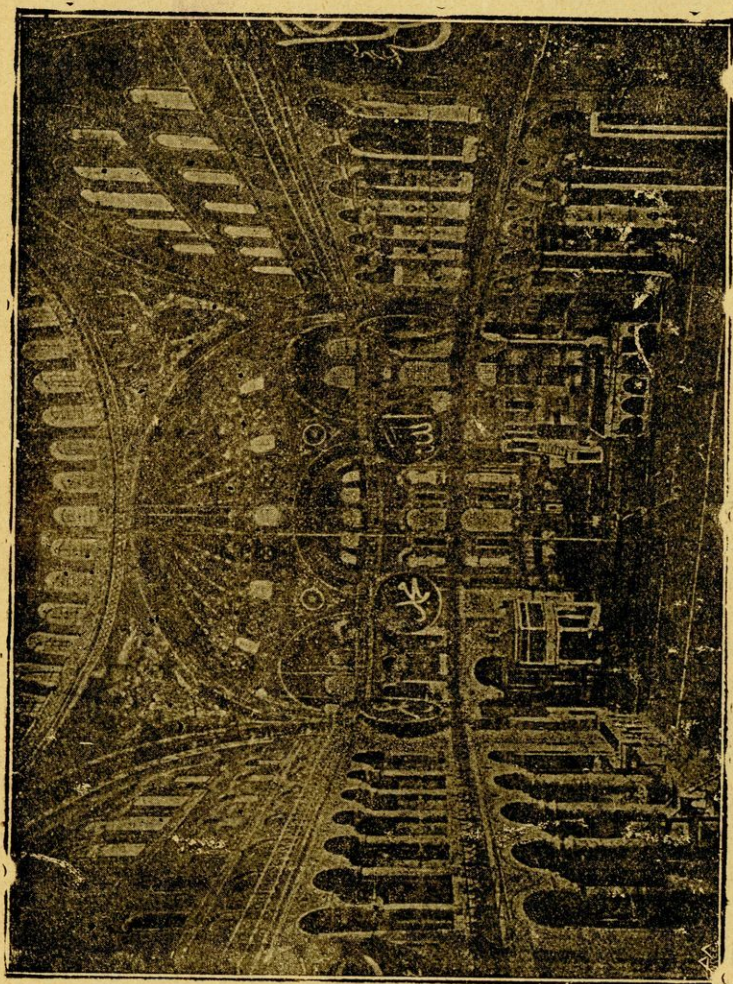

τος) τοῦ Θεοῦ στήν Κωνσταντινούπολη. Τὸ ναὸ αὐτὸν πρῶτος ἔκαμε ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, τὸν τελειοποίησε ὁμοῦ καὶ τὸν μέγαλωσε ὁ γιὸς του Κώνστας. Ὅταν ἔστειλαν σ' ἐξορία τὸ Χρυσόστομο, ὁ λαὸς ἀπὸ τὸ θυμὸ του τὸν ἔκαψε καὶ σὲ λίγο πάλι τὸν ξανάχτισαν. Στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, σὲ μιὰ ἐπανάσταση, τὸν ἔκαψαν καὶ πάλι, στὰ 532 μ.Χ. Μόλις ὁμοῦ ἠσύχασε ἡ ἐπανάσταση, ὁ Ἰουστινιανὸς ἔβαλε τὰ θεμέλια γιὰ νέο πολὺ μέγαλο ναὸ, ποὺ γίνηκε πολὺ μεγαλοπρεπὴς καὶ θεωρεῖται ἕνα ἀριστούργημα τέχνης. Στὰ 537 γίνηκαν τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου ναοῦ καὶ τότε ὁ Ἰουστινιανός, τὴν ὥρα ποὺ ἔμπαινε μέσα μαζί μὲ τὸν Πατριάρχη, ἀπὸ εὐχαρίστηση καὶ θαυμασμὸ φώναξε: «νενίκηκά σε, Σολομῶν», καὶ ἐννοοῦσε μὲ τὰ λόγια αὐτὰ πὼς ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας, περὶ ἔκαμε αὐτός, ἦταν πολὺ καλύτερος καὶ ἀπ' αὐτὸν τὸν περίφημο ναὸ τοῦ Θεοῦ, ποὺ εἶχε κάμει στήν Ἱερουσαλήμ ὁ Σολομῶνας. Ὁ ναὸς αὐτὸς στοίχισε 390 ἑκατομμύρια σημερινὰ χρυσὰ φράγκα. Χρυσάφι, πολύτιμες πέτρες καὶ ἀριστουργήματα τέχνης στόλισαν τὸ ναὸ. Στὴ μέση στήν αὐλὴ ἦταν ἡ κρήνη, ὅπου βάφτιζαν τὰ δάχτυλά τους στὸ νερὸ οἱ πιστοὶ ποὺ ἔμπαιναν στὸ ναὸ ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὴν κρήνη ἦταν γραμμένη ἡ ἐπιγραφή αὐτή:

«Νίψον ἀνομήματα μὴ μόναν ὄψιν»

ποὺ ἀπὸ τὰ δεξιὰ καὶ τ' ἀριστερὰ διαβάζεται τὸ ἴδιο. Θαυμάσιος εἶναι ὁ θόλος τοῦ ναοῦ αὐτοῦ, ποὺ πρώτη φορὰ γίνηκε σὲ χριστιανικὴ ἐκκλησία. Ἐπειδὴ δὲ πρῶτος χριστιανικὸς ναὸς μὲ θόλο γίνηκε στὸ Βυζάντιο, τὸ σχέδιο αὐτὸ γιὰ ναοὺς λέγεται Βυζαντινὸ σχέδιο. Στὰ 558 ἔπεσε ἀπὸ σεισμὸ ὁ πρῶτος θόλος καὶ ἀμέσως ἔκαμαν

Ἡ σημερινὴ ἀπὸ τὰ δυτικὰ ὄψη τῆς Ἁγίας Σοφίας.

ἄλλον πιδ κομπὸ κι ἀλαφρό, αὐτός, πὸν διατηρεῖται καὶ σήμερα.

Ἐπὸ τὰ 1453, πὸν σκλαβώθηκε ἡ Πόλη στοὺς Τούρκους, ἡ Ἁγία Σοφία γίνηκε Τζαμί καὶ διατηρεῖται μέχρι σήμερα ἡ μεγάλη ἐκκλησία τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τουρκικὸ Τζαμί, ὅπου ἀντὶ νὰ λατρεύεται ὁ Χριστός, λατρεύεται ὁ Μωάμεθ.

26. Ὁ Ἡράκλειος κι ὁ Ἀκάθιστος ὕμνος ἡ ὕψωση τοῦ τίμιου Στανροῦ.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἦταν ὁ Ἡράκλειος, πὸν ἔκαμε μεγάλους πολέμους καὶ νίκησε τοὺς ἐχθροὺς τοῦ κράτους του.

Στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἡράκλειου πολιορκήθηκε ἡ Κωνσταντινούπολη ἀπὸ τοὺς Πέρσες κι Ἄβαρας μαζί, πὸν νικήθηκαν κι ἔφυγαν χωρὶς νὰ πετύχουν νὰ κυριέψουν τὴν πόλη· ἡ νίκη αὐτὴ, πὸν ἔσωσε τὴν πρωτεύουσα καὶ τὸν Ἑλληνισμό ἀπὸ μεγάλο κίνδυνο, γίνηκε ἀπὸ τὴν ἀντορεία πὸν ἔδειξε ὁ στρατὸς ἔχοντας πεποίθησι στὴ βοήθεια τῆς Θεοτόκου, πὸν ἔχει στὴν προστασία τῆς τὴν Πόλη. Γι' αὐτὸ ὁ λαὸς ὕστερα ἀπὸ τὴν νίκη του ἔτρεξε στὸ ναὸ τῆς κι ὄρθιος ἔψαλε ὕμνους στὴ Θεοτόκο γιὰ νὰ δείξει τὴν εὐγνωμοσύνη του. Ἐπὸ τότε γίνηκε ὁ **Ἀκάθιστος ὕμνος**, πὸν ψέλνεται στὶς ἐκκλησίες μας τὸ βράδυ τῆς Παρασκευῆς τῆς πέμπτης ἐβδομάδας τῆς μεγάλης Σαρακοστής. Ὁ ἀκάθιστος ὕμνος εἶναι 24 τροπάρια, πὸν τὰ λέγουν **οἴκους** κι ἀπ' αὐτοὺς ἀπὸ ἕξι ψέλνονται καὶ κάθε Παρασκευὴ τὶς τέσσερις πρῶτες ἐβδομάδες τῆς ἴδιας Σαρακοστής. Τὶς ἡμέρες αὐτὲς ψέλνουν καὶ τὸ τροπάριο αὐτό: «Τῆ Ὑπερομάχῳ στρατηγῶ»

τὰ νικητήρια· ὡς λητρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια, ἀναγράφω σοι ἡ πόλις σου Θεοτόκε, ἀλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον, ἵνα κράζω σοι· Χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε». Δηλαδή: Ἡ νίκη εἶναι δική σου, Θεοτόκε, πὺ προστατεύεις τὴν Πόλη καὶ ὠδήγησες τὸ στρατό. Ἐπειδὴ λευτερώθηκα ἀπὸ τὰ βάσανα, σὲ εὐχαριστῶ ἐγὼ ἡ πόλη σου Θεοτόκε· κι ἐπειδὴ ἡ δύναμή σου δὲν μπορεῖ νὰ νικηθῆ, σὲ παρακαλῶ νὰ μὲ λευτερώσης ἀπὸ κάθε κίνδυνο, γιὰ νὰ φωνάζω σ' ἐσένα. Χαῖρε νύμφη ἀνύμφευτε.

Ὁ Ἡράκλειος στὰ 628 νίκησε τοὺς Πέρσες καὶ μαζὶ μὲ πολλὰ ἄλλα λάφυρα πῆρε πίσω καὶ τὸν τίμιο Σταυρό, πὺ εἶχαν πάρει ἄλλοτε οἱ Πέρσες ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ· τὸν ἔφερε μὲ μεγάλη τελετὴ καὶ τὸν ὕψωσε πάλι στὴν ἐκκλησία τῆς Ἀναστάσεως στὴν Ἱερουσαλήμ κι ὁ λαὸς τὸν προσκύνησε ψέλνοντας: «Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, νίκας τοῖς εὐσεβέσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος, καὶ τὸ σὸν φυλάττων διὰ τοῦ Σταυροῦ σου πολίτευμα». Δηλαδή: Κύριε, σῶσε κι εὐλόγησε τὸ λαὸ σου χαρίζοντας νίκες στοὺς εὐσεβεῖς ἐναντίον τῶν βαρβάρων καὶ φυλάγοντας τὴ χριστιανωσύνη μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Σταυροῦ σου.

Τότε κανονίστηκε νὰ γιορτάζεται τοῦ Σταυροῦ στὶς 14 τοῦ Σεπτέμβρη, γιὰ ἐνθύμηση, πὺ βρῆκε ἡ ἁγία Ἐλένη τὸ Σταυρό, καὶ γιὰ τὴν λευτέρωσή του ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Περσῶν καὶ τὴν ὕψωσή του πάλι στὴν Ἱερουσαλήμ ἀπὸ τὸν Ἡράκλειο.

27. Οἱ ἀσκητές· ὁ ἅγιος Ἀντώνιος· οἱ καλόγεροι.

Ἀπὸ τὸ δεύτερο αἰῶνα μερικοὶ ἄντρες καὶ γυναῖκες ἀκόμα ἄφηναν τὴν καλοπέραση καὶ τὶς διασκεδάσεις τοῦ κόσμου καὶ περνοῦσαν τὴ ζωὴ τους μὲ νηστεῖες καὶ προσευχὲς γιὰ νὰ σώσουν τὴν ψυχὴ τους. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ στὴν ἀρχὴ ἔμεναν στὶς πόλεις· καμιὰ φορὰ ὅμως, στὸν καιρὸ τῶν διωγμῶν, γιὰ νὰ γλιτώσουν ἀπὸ τὴ μαγνία τῶν ἐθνικῶν, ἔφευγαν προσωρινὰ σ' ἐρημικοὺς τόπους καὶ ἀσκήτευαν καὶ προσεύχονταν.

Πρῶτος, ποὺ ἔφυγε ἀπὸ τὸν κόσμον γιὰ ὅλη του τὴ ζωὴ καὶ ἔζησε στὴν ἔρημο τῆς Αἰγύπτου 97 χρόνια μέσα σὲ μιὰ πέτρινη σπηλιά, εἶναι ὁ Παῦλος ἀπὸ τὴ Θηβαῖδα τῆς Αἰγύπτου, ὅπου καὶ πέθανε στὰ 360 μ. Χ. Ἐακουσμένος ἀσκητῆς ἦταν καὶ ὁ ἅγιος Ἀντώνιος· αὐτὸς ἦταν πλούσιος νέος καὶ ἀφοῦ πούλησε ὅλη τὴν περιουσία του καὶ τὴν μοίρασε στοὺς φτωχοὺς, πῆγε στὴν ἔρημο τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐκεῖ ἀσκήτευε· πολλοί, ποὺ τὸν θαύμαζαν, ἔρχονταν στὴν ἔρημο καὶ ἄκουγαν τὴ διδασκαλία του. Ἡ ἐκκλησία μας γιορτάζει τὴ μνήμη του στὶς 17 τοῦ Γενάρη.

Ἡ ἀσκητικὴ ζωὴ ξαπλωνόταν ἀπὸ μέρα σὲ μέρα πάρα πολὺ· πλῆθος ἀσκητῆς ἔφευγαν σ' ἐρημικοὺς τόπους, γιὰ νὰ γλιτώσουν ἀπὸ τὴν κακία τοῦ κόσμου καὶ ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς. Ὁ Παχώμιος, ὁ μαθητῆς τοῦ μεγάλου Ἀντωνίου, στὴν Αἴγυπτο μάζεψε πρῶτος αὐτὸς πολλοὺς ἀσκητῆς μαζί καὶ ἔτσι πῆρε ἀρχὴ τὴ καλογερικὴ ζωὴ. Ὁ μεγάλος Βασίλειος ἔκαμε κανόνες, ποὺ σύμφωνα μ' αὐτοὺς ἔπρεπε νὰ ζοῦν οἱ καλόγεροι καὶ αὐτοὶ δια-

τηροῦνται ὡς τὰ σήμερα σ' ὅλα τὰ μοναστήρια τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας.

Τὰ μοναστήρια κι οἱ καλόγεροι πολὺ γρήγορα πλήθυναν στὴν Ἀνατολή· ὁ Παχώμιος εἶχε μαζί του 7 χιλιάδες καλόγερους· πολλοὶ ὅμως ἐξακολουθοῦσαν νὰ ζοῦν ἀσκητὲς καὶ πρὸ πάντων στὴν Ἀλεξάνδρεια· μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς βασάνιζαν τὸν ἑαυτό τους μὲ μεγάλη κακοπέραση νομίζοντας πὼς ἔτσι θὰ εὐχαριστοῦσαν πρὸ πολὺ τὸ Θεό, ὅπως οἱ Στυλίτες, πρὸ περνοῦσαν τὴ ζωὴ τους ἀπάνω σὲ στύλους· ἓνας ἀπ' αὐτοὺς εἶναι κι ὁ Συμεῶνας ὁ Στυλίτης, πρὸ ἀποπάνω ἀπὸ ἓνα στύλο 30 χρόνια κοντὰ στὴν Ἀντιόχεια δίδασκε τὸ λαὸ νὰ μετανοήση.

28. Οἱ Εἰκονομάχοι. Ἡ Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἀπὸ τὸ 700 μ. Χ. κι ὕστερα μεγάλη ταραχὴ ἔφερε στὴν Ἐκκλησία ἡ φιλονικία γιὰ τὶς εἰκόνες. Ἀπὸ πολὺ ἔνωρις κράτησε συνήθεια στὶς ἐκκλησίες νὰ βάζουν εἰκόνες τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἀγίων· ὁ πολὺς ὅμως κι ἀγράμματος τότε λαός, ἀντὶ νὰ τιμᾷ αὐτὲς μόνο, ἄρχισε λίγο λίγο νὰ τὶς λατρεύη καὶ νὰ νομίζη πὼς ὅλα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴ λατρεία τῆς εἰκόνας κι εἶχε καταντήσει εἰκονολάτρης. Τὴν κατάσταση αὐτὴ δὲν μπορούσαν νὰ ὑποφέρουν οἱ πρὸ γραμματισμένοι κι ἄρχισαν νὰ ζητοῦν νὰ βγοῦν οἱ εἰκόνες ἀπὸ τὶς ἐκκλησίες μὲ τὴ βία, ἀντὶ νὰ ζητήσουν νὰ διδάξουν τὸ λαὸ νὰ μὴ λατρεύη τὶς εἰκόνες, ἀλλὰ νὰ τὶς τιμᾷ μονάχα. Ὁ αὐτοκράτορας Λέοντας Γ' ὁ Ἰσαυρος (717 — 741), ἀφοῦ πρῶτα ἀπαγόρευε κάθε λατρεία γιὰ τὶς εἰκόνες διάταξε νὰ τὶς βγάλουν ἀπὸ τὶς ἐκκλησίες. Τοῦτο ὅμως ἀναστάτωσε τὸ λαὸ κι

ἔφερε μεγάλη ταραχή καὶ πρὸ πάντων ἀπὸ τὰ ἄγρια μέτρα, πὸν ἔλαβαν οἱ ἄνθρωποι του. Ἡ κατάστασις αὐτὴ χειροτέρευσε πῶς πολὺ στὴν ἐποχὴ τοῦ Λέοντα Κωνσταντίνου τοῦ Ε΄, πὸν γίνηκε αὐτοκράτορας ὕστερα ἀπ' αὐτὸν (741—775)· στὴν ἐποχὴ αὐτὴ πολλοὺς καλόγερους, πὸν ἐπίμεναν νὰ λατρεύουν τὶς εἰκόνες, ἔστειλαν σ' ἔξορία, φυλάκισαν καὶ σκότωσαν ἀκόμα. Ὅσοι ἦταν ἐχθροὶ στὶς εἰκόνες λέγονταν **εἰκονομάχοι** καὶ οἱ φίλοι **εἰκονολάτρεις**. Ἐπὶ τέλους ἡ αὐτοκράτειρα Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία προσκάλεσε στὴ Νίκαια τὴν ἔβδομη καὶ τελευταία οἰκουμενικὴν σύνοδο στὰ 787. Ἡ σύνοδος αὐτὴ ἀναστήλωσε τὶς εἰκόνες, δηλαδὴ τὶς ξανάφερε στὶς ἐκκλησίες, καὶ κανόνισε πὸς πρέπει νὰ προσκυνοῦμε αὐτὲς γιὰ τιμὴν, ὅχι ὅμως καὶ νὰ τὶς λατρεύουμε, γιὰτὶ ἡ λατρεία ἀνήκει μόνο στὸ Θεό.

Ὑστερα ἀπὸ τὴν Εἰρήνη ἄλλοι αὐτοκράτορες ἀπαγόρεψαν πάλι τὶς εἰκόνες, ὥσπου ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα προσκάλεσε νέα σύνοδο στὰ 842, πὸν κανόνισε πῶς ὀριστικὰ τὴν τιμητικὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων καὶ γιὰ τὴν νίκη αὐτὴ ὠρίστηκε νὰ γιορτάζεται ἡ Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας τὴν πρώτη Κυριακὴ τῆς μεγάλης Σαρακοστῆς.

Τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας ψέλνουν τὸ ἀπολυτίκιον αὐτό: «Τὴν ἄχραντον εἰκόνα σου προσκυνοῦμεν, Ἄγαθέ, αἰτούμενοι συγχώρησιν τῶν πταισμάτων ἡμῶν, Χριστέ ὁ Θεός· βουλήσει γὰρ ἠυδόκησας σαρκὶ ἀνελθεῖν ἐν τῷ σταυρῷ, ἵνα ῥύσῃ οὓς ἔπλασας ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ· ὅθεν εὐχαρίστως βοῶμέν σοι: χαρᾶς ἐπλήρωσας τὰ πάντα, ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, παραγενόμενος εἰς τὸ σῶσαι τὸν κόσμον». Δηλαδή: Ἄγαθέ Χριστέ Θεέ μας, προσκυνοῦμε τὴν ἁγία σου εἰκόνα, ἐνῶ ζητοῦμε συχώ-

ρηση γὰ τὶς ἁμαρτίες μας, γιατί ἐσὺ θέλησες ν' ἀνεβῆς με τὸ σῶμα σου στὸ σταυρὸ γιὰ νὰ σώσης ἐμᾶς τὰ πλάσματά σου ἀπὸ τὴ σκλαβιά τοῦ πονηροῦ, δηλαδή ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. Γιὰ τοῦτο εὐχάριστα φωνάζομε σ' ἐσένα: Ἐσὺ ὁ Σωτῆρας, πὺ ἤρθες γιὰ νὰ σώσης τὸν κόσμον, γέμισες ὄλα με χαρά.

29. Ὁ Φῶτιος καὶ τὸ σχίσμα. Οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Ρῶσοι γίνονται Χριστιανοί.

Ὁ πατριάρχης τῆς Ρώμης, πὺ λεγόταν καὶ πάπας, ἀπὸ τὸ δεῦτερο αἰῶνα ζητοῦσε ἀφορμὴ νὰ ἀνακατεῦεται στὶς ὑποθέσεις τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν, ἐπειδὴ εἶχε τὴν ἰδέα νὰ γίνῃ ἀρχηγὸς ὅλης τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ὅπως καὶ στὴ Ρώμη ἦταν ὁ αὐτοκράτορας ὅλης τῆς πολιτείας. Τοῦτο ὅμως δὲν ἦταν σύμφωνα με τοὺς κανόνες τῆς Ἐκκλησίας, πὺ ὠρίζαν κάθε πατριάρχης ἀπὸ τοὺς πέντε νὰ μὴ ἔχη δικαίωμα νὰ ἀνακατεῦεται στὶς ὑποθέσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς περιφέρειας ἄλλου πατριάρχῃ γι' αὐτὸ οἱ Ἐκκλησίες τῆς Ἀνατολῆς ποτὲ δὲ δέχτηκαν τὴν ἀπαίτηση αὐτὴ τοῦ πατριάρχῃ τῆς Ρώμης. Ἐτσι γιὰ πολλὰ χρόνια ἠσύχασαν οἱ πατριάρχες τῆς Ρώμης, ἀφοῦ κατάλαβαν πὺ δὲν μποροῦν νὰ πετύχουν τὸ σκοπὸ τους.

Στὸν ἕνατο ὅμως αἰῶνα νέα ἀπόπειρα τοῦ πάπα ἔδωσε ἀφορμὴ νὰ γίνῃ πιά ὀριστικὰ τὸ σχίσμα ἀναμεταξὺ τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Αὐτοκράτορας τότε τοῦ Βυζαντίου ἦταν ὁ Μιχαὴλ ὁ Γ' (842—867) αὐτὸς ὅταν ἀνέβηκε στὸ θρόνον ἦταν τριῶν χρόνων καὶ γιὰ τοῦτο εἶχε τὴ βασιλικὴ ἐξουσία ὁ θεῖος του Βάρδας, πὺ ἤρθε σὲ διάσταση με τὸν τότε πατρι-

ἀρχὴ Ἰγνάτιο καὶ τὸν ἔπαψε ἀπὸ τὸν πατριαρχικὸ
θρόνο. Τὸν Ἰγνάτιο ὁμως τιμοῦσε κι ἀγαποῦσε ὁ λαὸς
καὶ γιὰ νὰ μετριᾷσῃ τὴν κακὴ ἐντύπωση ποῦ ἔκαμε στὸ
λαὸ τὸ πάπισμο τοῦ Ἰγνάτιου, ἔκαμε πατριάρχη τὸ Φώ-
τιο, ποῦ ἦταν ἀπὸ εὐγενικὴ οἰκογένεια, εἶχε μεγάλη
ὑπόληψη ἀπὸ τὸ λαὸ κι ἦταν πολὺ σοφὸς ἄνθρωπος. Ὁ
Φώτιος δὲν ἤθελε νὰ δεχτῆ τὴ θέση τοῦ πατριάρχη, ὁ
Βάρδας ὁμως ἐπίμενε κι ἀναγκάστηκε στὸ τέλος νὰ δεχτῆ
κι ἐπειδὴ δὲν ἦταν κληρικὸς σὲ ἕξι μέρες πέρασε ὅλους
τοὺς κατώτερους ἐκκλησιαστικὸς βαθμοὺς ὡς τὸ βαθμὸ
τοῦ πατριάρχη τὴν ἐκλογὴ του στὸ ἀξίωμα τοῦ πατρι-
άρχη ἐπικύρωσε ἡ σύνοδος τῶν ἐπισκόπων τῆς Κωνσταν-
τινουπόλεως. Ἐπειδὴ ὁμως οἱ φίλοι τοῦ Ἰγνάτιου ἔλε-
γαν πὼς ἡ ἐκλογὴ τοῦ Φωτίου δὲν ἦταν κανονικὴ, ὁ
Φώτιος θέλησε νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν ἐκλογὴ του πρὸς μεγάλη
σύνοδος, ποῦ νὰ λάβουν μέρος οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ
πάπα καὶ οἱ ἄλλοι πατριάρχες. Ὁ πάπας μὲ τὴν πρόσ-
κληση αὐτὴ ἔστειλε δύο ἀντιπροσώπους του, γιὰ νὰ ἐξε-
τάσουν τάχα, πὼς γίνηκε τοῦτο, κι ἔγραψε γράμμα στὸν
αὐτοκράτορα καὶ τὸν κατηγοροῦσε, γιὰτὶ ἔπαψε τὸν
Ἰγνάτιο χωρὶς νὰ τὸν ρωτήσῃ κι ἔκαμε πατριάρχη τὸ
Φώτιο, ποῦ δὲν ἦταν κληρικὸς. Ἔτσι ὁ πάπας θέλησε
νὰ φαίνεται, πὼς ἔχει δικαίωμα νὰ ἀνακατεύεται στὶς
ἄλλες ἐκκλησίες. Ὁ Φώτιος ἦταν μαλακὸς ἄνθρωπος
καὶ δὲν ἔδωσε σημασία στὴν ὑβριστικὴ αὐτὴ διαγωγὴ
τοῦ πάπα καὶ κάλεσε τὴ σύνοδο, ποῦ χωρὶς καμιὰ ἀντί-
θετη γνώμη ἐπικύρωσε τὴν ἐκλογὴ του καὶ ἔβγαλε ἀπό-
φαση, πὼς ὁ πάπας δὲν ἦταν ἀνάγκη νὰ ρωτηθῆ γιὰ
τὸ πάπισμο τοῦ Ἰγνάτιου, καὶ πὼς ἡ ἐκλογὴ σὲ πατριάρ-
χη τοῦ Φωτίου, ποῦ δὲν ἦταν κληρικὸς, ἦταν κανονικὴ,
γιὰτὶ κι ἄλλοι πρωτύτερα εἶχαν γίνει πατριάρχες χωρὶς

νά εἶναι κληρικοί. Τότε ὁ πάπας θύμωσε καὶ κάλεσε σύνοδο στή Ρώμη ἀπὸ δεσποτάδες τῆς περιφέρειας του, πού ἔβγαλε ἀπόφαση, πὼς ἡ ἐκλογή τοῦ Φωτίου ἦταν ἄκυρη κι ἀφώρισε τοὺς δύο ἀντιπροσώπους του, ἐπειδὴ εἶχαν παραδεχτῆ τὸ Φώτιο γιὰ κανονικὸ πατριάρχη.

Ἡ διαγωγή αὐτῆ τοῦ πάπα ἔφερε μεγάλο ἐρεθισμό στήν Κωνσταντινούπολη, ὁ Φώτιος ὁμως ἠσύχαζε τὴν κατάσταση καὶ σιωποῦσε. Ἄλλο ὁμως ἐπεισόδιο τὸν ἀνάγκασε νὰ μιλήσῃ πιά. Ὁ βασιλιάς τῶν Βουλγάρων Βόγορις εἶχε ἀποφασίσει νὰ βαπτιστῆ μὲ τὶς ἐνέργειες, πού ἔκαμε στή Βουλγαρία ὁ Ἑλληνας καλόγερος Μεθόδιος, καὶ βλέποντας ὁ λαὸς τὸ βασιλιά του νὰ γίνεται χριστιανὸς ἀναγκάστηκε κι αὐτὸς νὰ κάμῃ σύμφωνα μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ βασιλιᾶ του. Ὑστερα ἀπ' αὐτὰ ὁ Φώτιος ἔστειλε ἱερεῖς στή Βουλγαρία γιὰ νὰ κανονίσουν τὶς ἐκκλησίες, ἀλλὰ σὲ λίγο ἔστειλε κι ὁ πάπας Νικόλαος δυτικoὺς ἱερεῖς, πού φέρονταν πολὺ ὑβριστικὰ στοὺς ἱερεῖς τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ δίδασκαν στή Βουλγαρία διδασκαλίες ξένες στήν Ἁγία Γραφή ἔλεγαν δηλαδή, πὼς τὸ Ἅγιο Πνεῦμα δὲ στέλνεται μονάχα ἀπὸ τὸν Πατέρα, καθὼς δίδαξε ὁ Χριστὸς μας, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Γιό. Ὁ Φώτιος, πού ὡς τὴ στιγμὴ αὐτὴ σιωποῦσε, κατάλαβε πιά πὼς γιὰ τὸ συμφέρο τῆς Ἐκκλησίας ἔπρεπε νὰ διαμαρτυρηθῆ κι ἔκαμε γράμμα σ' ὄλους τοὺς πατριάρχες τῆς Ἀνατολῆς κι ἀνέφερεν ὅσα ἔκανε ὁ πάπας καὶ τοὺς προσκαλοῦσε σὲ γενικὴ σύνοδο γιὰ νὰ σκεφτοῦν ὅλοι μαζὶ τί πρέπει νὰ γίνῃ. Πραγματικὰ λοιπὸν στὰ 887 γίνηκε στήν Κωνσταντινούπολη μεγάλη σύνοδος ἀπὸ ὄλους τοὺς πατριάρχες, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν πάπα, πού ἀφώρισε τὸν πάπα κι ὄλους, ὅσοι δέχονταν τὶς γνώμες του. Ἔτσι χωρίστηκε

ή Χριστιανική Ἐκκλησία σ' Ἀνατολική καὶ Δυτική, γίνηκε δηλαδή αὐτὸ ποὺ λέγομε **σχίσμα**. Πολλοὶ αὐτοκράτορες ὕστερα ἀπ' αὐτὸ φρόντισαν νὰ ἐνωθοῦν οἱ δυὸ ἐκκλησίες, ἀλλὰ δὲν πέτυχαν, γιατί οἱ πάπαι ποτὲ δὲ λησμόνησαν τὶς ἀξιώσεις τους γιὰ τὴν ἀρχηγία τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶδαμε πὼς στὰ χρόνια τοῦ Φωτίου γίνηκαν χριστιανοὶ οἱ Βούλγαροι ἀπὸ τὶς ἐνέργειες τοῦ Μεθόδιου καὶ τοῦ ἀδερφοῦ του Κύριλλου, ποὺ βρῆκαν τὰ σλαβονικὰ γράμματα καὶ μετάφρασαν στὴ γλῶσσα αὐτὴ τὴν Ἁγία Γραφή κι ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ βιβλία. Καὶ οἱ Σέρβοι γνώρισαν τὸ Χριστιανισμὸ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἡράκλειου, γίνηκαν ὅμως κι αὐτοὶ Χριστιανοὶ ἀπὸ τοὺς δυὸ αὐτοὺς ἀδερφοὺς. Στὴ Ρωσία ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Φωτίου ἄρχισε νὰ διδάσκεται τὸ Εὐαγγέλιο, ἀλλὰ λίγοι εἶχαν γίνει Χριστιανοί. Ὄταν ὅμως στὰ 988 ὁ αὐτοκράτορας τῆς Ρωσίας Βλαδίμηρος βαπτίστηκε καὶ πῆρε γυναῖκα τὴ βυζαντινὴ πριγκίπισσα Ἄννα, τότε οἱ Ρῶσοι γίνηκαν Χριστιανοί.

30. Ὁ χωρισμὸς τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Δούθηρος κι οἱ Διαμαρτυρόμενοι.

Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ὕστερα ἀπὸ τὸ χωρισμὸ τῆς ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, δὲν ἔμεινε κι αὐτὴ ἐνωμένη, ἀλλὰ χωρίστηκε. Πολλοὶ πάπαι στὴν ἐποχὴ ἐκείνη ζοῦσαν μὲ μεγάλη πολυτέλεια κι ἄσωτη ζωὴ καὶ γιὰ νὰ ἔχουν χρήματα νὰ ξοδεύουν, ἄρχισαν νὰ βγάζουν καὶ νὰ πουλοῦν τὰ λεγόμενα συχωροχάρτια· ἐνῶ δηλαδή σύμφωνα μὲ τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ οἱ ἁμαρτίες μας συχωροῦνται μόνο ἅμα μετανοοῦμε εἰλι-

κρηνά, αὐτοὶ πλουοῦσαν μὲ χρήματα συχωροχάρτια, πού μ' αὐτὰ τάχα συγχωροῦνταν οἱ ἁμαρτίες σ' ἐκείνους, πού τ' ἀγόραζαν, κι ἔτσι ὅποιος εἶχε χρήματα, μποροῦσε ν' ἀγοράζη τὴ συχώρεσή του ἀπὸ τὸν πάπα. Τὸ κακὸ αὐτὸ ἔφτασε σὲ μεγάλο βαθμὸ στὸ δέκατο αἰῶνα, ὅταν ἦταν πάπας ὁ Λέοντας ὁ δέκατος, πού ἔστειλε καλόγερους νὰ πλουῦν συχωροχάρτια. Στὴν πόλη τῆς Γερμανίας Βυτεμβέργη ἦρθε ὁ καλόγερος Τζέτζελος καὶ μὲ μεγάλη ἀναίδεια πλουοῦσε τὰ συχωροχάρτια τοῦ πάπα. Ἐκεῖ ζοῦσε τότε ὁ καλόγερος καὶ καθηγητὴς τῆς Θεολογίας Λούθηρος, πού ἔφριξε βλέποντας τὸ παζάρεμα αὐτὸ τῆς θρησκείας καὶ διαμαρτυρήθηκε γιὰ τὴ διαγωγή αὐτῆ τοῦ πάπα, πού ἦταν ἐξευτελισμὸς τῆς ἀγίας θρησκείας τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Λούθηρος, ἅμα εἶδε πὼς μὲ τίς διαμαρτυρίες του δὲν μποροῦσε νὰ σταματήσει ἀπὸ τὸν κατήφορο αὐτὸν τὸν πάπα, ἀποφάσισε νὰ πολεμήσῃ τὴν αἰσχροκέρδεια αὐτῆ, καὶ στὶς 31 τοῦ Ὀκτώμβρη στὰ 1517 κόλλησε στὴν πόρτα τῆς μητροπόλης στὴ Βυτεμβέργη ἓνα ἔγγραφο ἀπὸ 95 ἄρθρα, πού μ' αὐτὰ πολεμοῦσε τὰ συχωροχάρτια καὶ δίδασκε, πὼς μόνο ἡ σωστὴ μετάνοια κι ὄχι τὰ χρήματα, μπορεῖ νὰ φιλιώσῃ τὸν ἄνθρωπο μὲ τὸ Θεό· σὲ λίγον καιρὸ τὸ ἔγγραφο αὐτὸ τοῦ Λούθηρου μαθεύτηκε σ' ὅλη τὴν Εὐρώπη. Ὁ πάπας θέλησε νὰ ἡσυχάσῃ τὴν κατάσταση μ' ἓνα ἔγγραφο στὸ Λούθηρο, **τῆ βούλα**, πού ἔλεγε τὸ Λούθηρο αἰρετικὸ καὶ τὸν φοβέριζε πὼς ἂν σὲ 60 μέρες δὲν ἀνακαλοῦσε ὅσα εἶπε, θὰ τὸν ἀφόριζε. Ὁ Λούθηρος γιὰ περιφρόνηση, ἔρριξε μπροστὰ σὲ πολλοὺς τὴ βούλα στὴ φωτιά κι ἔτσι χωρίστηκε ἀπὸ τὴ Δυτικὴ ἐκκλησία στὰ 1520. Τὸν ἄλλο χρόνο οἱ ἄρχοντες τῆς Γερμανίας κι ἀνώτεροι κληρικοὶ ἔκαμαν συνέδριο καὶ προσκάλεσαν τὸ

τὸ Λούθηρο ν' ἀνακαλέσῃ τὶς διδασκαλίαις τοῦ αὐτοῦ ὅμως εἶπε, πῶς τότε μόνο θὰ τὶς ἀνακαλοῦσε, ἂν ἀποδείχνονταν αὐτὲς ἐναντίαις στὴν Ἁγία Γραφή κι ὁ Λούθηρος ἐξακολούθησε νὰ διδάσκῃ καὶ νὰ κἀνῃ πολλοὺς ὁπαδοὺς. Τὸ συνέδριο, γιὰ νὰ περιορίσῃ τὴν ἐξάπλωση τῆς διδασκαλίας τοῦ Λούθηρου ἀποφάσισε, οἱ ἄρχοντες τῆς Γερμανίας νὰ καταδιώκουν τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Λούθηρου. Στὰ 1529 γίνηκε πάλι συνέδριο στὴν πόλη Σπάϊρ καὶ πῆρε τὶς ἴδιαις ἀποφάσεις· τότε οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Λούθηρου διαμαρτυρήθηκαν γιὰ τὶς ἀποφάσεις αὐτὲς καὶ γι' αὐτὸ οἱ Λουθηριανοὶ λέγονται καὶ **διαμαρτυρόμενοι (προτεστάντες)**. Στὰ 1555 γίνηκε συμφωνία (ἢ εἰρήνη τῆς Αὐγούστης) νὰ εἶναι ἐλεύθεροι οἱ διαμαρτυρόμενοι νὰ λατρεύουν, ὅπως αὐτοὶ θέλουν τὸ Θεό· ἀλλὰ καὶ μ' ὅλα αὐτὰ τρομεροὶ διωγμοὶ γίνηκαν ἐναντίον τους σ' ὅλη τὴν Εὐρώπῃ· στὴ Γαλλία μονάχα στὰ 1572 σ' ἓνα μῆνα διάστημα ἀπὸ τὴ νύχτα τοῦ ἁγίου Βαρθολομαίου σκότωσαν 40 χιλιάδες ἀπ' αὐτούς. Οἱ διωγμοὶ αὐτοὶ ἔπαψαν ὀριστικὰ πιά στὴ Γαλλικὴ ἐπανάσταση στὰ 1789.

Τὰ σπουδαιότερα ἀπὸ τὴ διδασκαλία τοῦ Λούθηρου εἶναι αὐτά:

1) Ἀπ' ὅλα τὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία παραδέχεται μονάχα τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τίποτα ἄλλο· γι' αὐτὸ δὲν παραδεχόταν τὴν προσκύνηση τῶν ἁγίων εἰκόνων, τὶς νηστεῖαις, τὸ λιβάνισμα κι ἄλλα, πού δὲν τὰ λέγει ἡ Ἁγία Γραφή, παρὰ μόνο ἡ ἱερὴ Παράδοση.

2) Γιὰ τὶς προσευχάς, τὴν ἐλεημοσύνη, τὶς νηστεῖαις, τὸ προσκύνημα σὲ τόπους ὅπου ἦταν σπουδαῖοι ναοὶ καὶ τὰ τέτοια, ὁ Λούθηρος εἶπε, πῶς ὁ ἄνθρωπος δὲν σώνεται μὲ τὰ ἐξωτερικὰ αὐτὰ ἔργα, ἀλλὰ μόνο μὲ τὴν πίστη του στὸ Σωτῆρα.

3) Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐπίσκοποι στὴ Δυτικὴ Ἐκκλησία χρηματίζονταν κι ἦταν κακοὶ στὴ διαγωγή τους, ὁ Λούθηρος κατάργησε τὸ βαθμὸ τοῦ ἐπίσκοπου καὶ κράτησε μόνο τὸ βαθμὸ τοῦ διάκου καὶ τοῦ ἱερέα.

4) Ἀπαγόρευσε κάθε τιμητικὴ προσκύνηση στὶς ἅγιες εἰκόνες.

5) Ἐνῶ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἔχει ἑπτὰ μυστήρια, ὅπως κι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ὁ Λούθηρος κράτησε μονάχα δύο, τὸ βάπτισμα καὶ τὴ θεία κοινωνία.

6) Ἐπειδὴ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία κάνει τὴ λατρεία μὲ μεγάλη πομπὴ καὶ θεατρικά, αὐτὸς ἔκαμε τὴ λατρεία πολὺ ἀπλὴ καὶ εἶπε νὰ γίνεταὶ αὐτὴ στὴ γλῶσσα, ποὺ μιλεῖ κάθε λαὸς κι ὄχι στὴ λατινικὴ γλῶσσα, ὅπως γίνεται ἀπὸ τὴ Δυτικὴ Ἐκκλησία.

Τὴν ἐποχὴ ποὺ ὁ Λούθηρος δίδασκε τίς ιδέες του στὴ Γερμανία, ὁ Ζβίγγλιος, χωρὶς νὰ ἔχη καμιὰ σχέση μὲ τὸ Λούθηρο, δίδασκε σχεδὸν τὰ ἴδια στὴν Ἑλβετία· γρηγόρα ὁμως σκοτώθηκε ἀπὸ τοὺς πιστοὺς στὸν πάπα καὶ τὸ ἔργο του ἐξακολούθησε ὁ Καλβῖνος· γι' αὐτὸ στὴν Ἑλβετία ἡ ἐκκλησία, ποὺ ἰδρύθηκε ἀπ' αὐτοὺς λέγεται **Καλβινισμός**, ποὺ σὲ λίγες λεπτομέρειες ξεχωρίζει ἀπὸ τὸ **Λουθηρανισμό**.

Ἀπὸ τὰ 1500 κι ὕστερα ὁ Καλβινισμὸς μὲ μικρὲς ἀλλαγὲς διαδόθηκε στὴν Ἀγγλία, ὅπου κράτησαν καὶ τὸ βαθμὸ τοῦ ἐπίσκοπου καὶ γι' αὐτὸ ἡ ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας λέγεται κι **Ἐπισκοπικὴ**.

Ἡ λουθηρανικὴ, ἡ καλβινικὴ κι ἡ ἀγγλικὴ εἶναι οἱ τρεῖς πιὸ σπουδαῖες προτεσταντικὲς Ἐκκλησίες· ἐκτὸς ὁμως ἀπ' αὐτὲς εἶναι καὶ πολλὲς μικρότερες.

31. Ἡ Ἐκκλησία μας στὴ ἐποχὴ τῆς σκλαβιάς ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ τὰ προνόμια.

Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινούπολης ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ὁ Μωάμεθ ὁ Κατακτητῆς, μὴ θέλοντας νὰ πεισμώσῃ πιὸ πολὺ τοὺς σκλαβωμένους Ἕλληνες μὲ τὸ νὰ τοὺς προσβάλλῃ τὴ Θρησκεία τους, σκέφτηκε νὰ περιποιηθῇ τὴν Ἐκκλησία. Γι' αὐτὸ διάταξε νὰ χειροτονηθῇ μὲ μεγάλη ἐπίδειξη οἰκουμενικὸς Πατριάρχης στὴν Κωνσταντινούπολη ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ γραμματισμένους Ἕλληνες, ὁ Γεώργιος Σχολάριος, καὶ τοῦ ἔκαμε μεγάλη ὑποδοχὴ στὸ παλάτι του· ἔκαμε διάταγμα πὸ ἔδινε μ' αὐτὸ στὸν πατριάρχη τὸ δικαίωμα νὰ κυβερνᾷ τὸν κλῆρο καὶ τὸ λαὸ τὸ χριστιανικό, τὶς ἐκκλησίες καὶ τὰ μοναστήρια· ἐπίτρεψε στοὺς χριστιανοὺς νὰ ἔχουν ὅλες τὶς ἐκκλησίες ἐκτὸς ἀπὸ κείνες τὶς μεγάλες, πὸ ἔκαμαν τζαμιά, ἀπαγόρευσε ὅμως νὰ χτίζουν νέες· ἀπαγόρευσε ἀκόμα νὰ κάνουν μὲ τὴ βία τοὺς Χριστιανοὺς Μωαμεθανοὺς καὶ τὸν πατριάρχη ἀναγνώρισε γιὰ **ἐθνάρχη**, δηλαδὴ τὸν πιὸ μεγάλο ἄρχοντα σ' ὅλους τοὺς ὀρθόδοξους Χριστιανούς. Οἱ Τούρκοι ὅμως πολλὰς φορὰς δὲ σεβάστηκαν τὰ προνόμια αὐτά· πολλὰς ἐκκλησίες, τὶς πιὸ καλές, ἔκαμαν τζαμιά, χιλιάδες παιδιὰ χριστιανῶν ἔκαμαν μὲ τὴ βία μωαμεθανοὺς καὶ τὰ ἔβαλαν στὰ τάγματα τῶν Γενιτσάρων καὶ γενικὰ οἱ χριστιανοὶ τραβῆσαν μεγάλα βασανιστήρια.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἔχει σύνοδο, ἀπὸ δώδεκα μητροπολίτες καὶ μαζί μ' αὐτοὺς ἀποφασίζει γιὰ τὶς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις· συστήθηκε ἀκόμα καὶ τὸ μιχτὸ συμβούλιο στὴν Κωνσταντινούπολη ἀπὸ κληρικοὺς

καὶ λαϊκοὺς γιὰ τὶς ὑποθέσεις, πὺ εἶναι ἐκκλησιαστικῆς καὶ πολιτικῆς, ὅπως οἱ γάμοι, τὰ διαζύγια, κληρονομίαι, τὰ σχολεῖα κὶ ἄλλα.

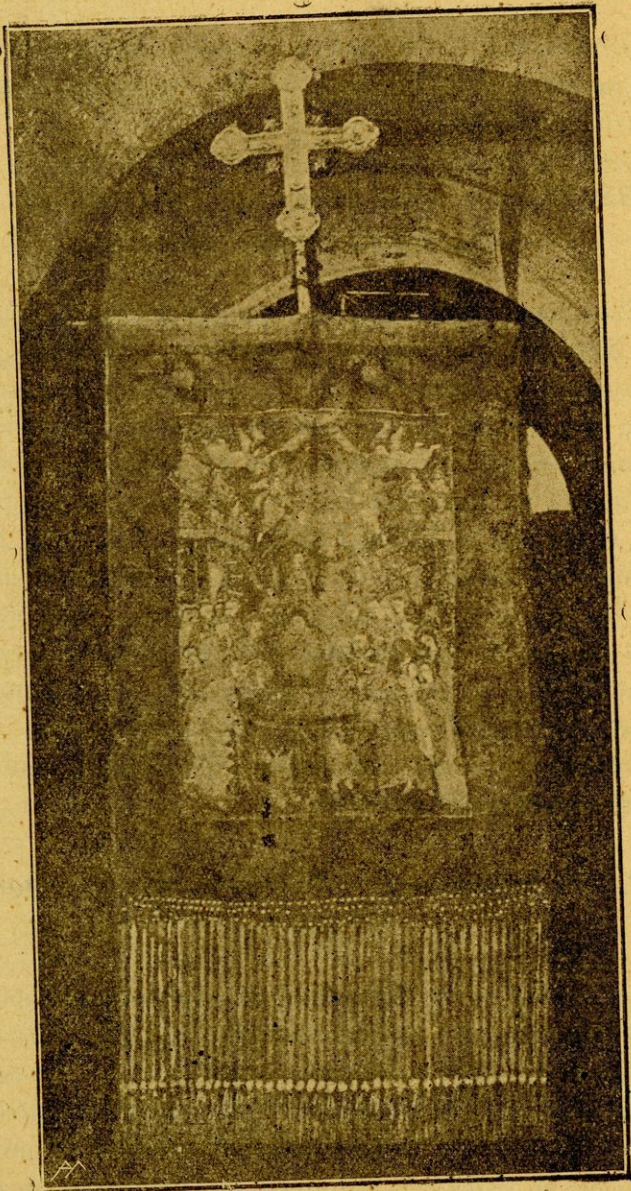
32. Τὰ μοναστήρια στὴν ἐποχὴ τῆς σκλαβιάς διατηροῦν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα.

Στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς, πὺ τὸ ἔθνος ὑπόφερε καὶ δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ σκέπτεται ἐλεύθερα, τὰ γράμματα βρῖσκονταν σὲ κακὴ κατάστασι. Μ' ὅλα αὐτὰ ὅμως δὲν ἔλειψαν ὁλότελα καὶ στὰ πιὸ χειρότερα χρόνια τῆς σκλαβιάς. Τὰ μοναστήρια πὺ τὰ σέβονταν κάπως οἱ Τοῦρκοι, γίνηκαν οἱ φύλακες στὰ ἑλληνικὰ γράμματα, στὴ Θρησκεία κὶ ἀπ' ἐκεῖ ἔβγαιναν οἱ δάσκαλοι τοῦ Γένους, πὺ ὕστερα ἀπὸ τὰ 1500 ἄρχισαν νὰ κάνουν στὶς ἑλληνικῆς πόλεις καὶ χωριὰ σχολεῖα, ὅπου δίδασκαν τὴν ἀγάπη στὴν ἐκκλησία καὶ τὴν πατρίδα, ὅπου ἐπὶ τέλος στὸ μοναστήρι τῆς ἁγίας Λαύρας, ὁ ἐπίσκοπος τῆς Παλιῆς Πάτρας Γερμανὸς εὐλόγησε στὶς 25 τοῦ Μάρτη στὰ 1821 τὸ λάβαρο, δηλαδὴ τὴ σημαία τῆς ἐπαναστάσεως.

33. Πῶς κυβερνᾶται ἡ Ἐκκλησία στὴν ἐλεύθερη Ἑλλάδα.

Οἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἑλλάδας στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς ἦταν στὴν ἐξουσία τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινούπολης· ἀπὸ τότε ὅμως, πὺ ὕστερα ἀπὸ τὴν Ἐπανάστασι τοῦ 1821 ἡ Ἑλλάδα γίνηκε ἐλεύθερο Κράτος, εἶχε τὸ δικαίωμα κὶ ἡ Ἐκκλησία νὰ κυβερνᾶται μόνη της χωρὶς νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἄλλη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή.

Τὸ Λάβαρο τῆς Ἁγίας Λαύρας.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Γι' αὐτὸ στὰ 1833 μαζεύτηκαν στὸ Ναύπλιο, πὸν ἦταν τότε πρωτεύουσα, οἱ ἐπίσκοποι ἀπὸ ὅλη τὴν ἐλεύθερη Ἑλλάδα καὶ κήρυξαν τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας ἐνωμένη στὴν πίστη μὲ τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινούπολης καὶ μὲ κάθε ἄλλη Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, νὰ κυβερνᾶται ὁμως μόνη τῆς ἀνεξάρτητα ἀπὸ κάθε ἄλλη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή.

Ὁ Πατριάρχης ἀργότερα δέχτηκε νὰ εἶναι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας **αὐτοκέφαλη** καὶ ἔτσι κυβερνᾶται μὲ δικό της νόμο. Σύμφωνα μὲ τὸ νόμο αὐτὸ ἡ πῶ ἀνώτερη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ εἶναι ἡ **Ἱερά Σύνοδος**, πὸν γίνεται ἀπὸ τὸ Μητροπολίτη τῆς Ἀθήνας, πρόεδρό της, κι ἀπὸ τέσσερις ἄλλους μητροπολίτες, πὸν ἀλλάζουν ὕστερα ἀπὸ ὄρισμένο καιρὸ· τὶς ἀποφάσεις, πὸν παίρνει ἡ Σύνοδος πρέπει νὰ τὶς ὑπογράφη κι ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς κυβερνήσεως, πὸν βρίσκεται στὶς συνεδριάσεις τῆς συνόδου, **ὁ κυβερνητικὸς ἐπίτροπος**, γιὰ νὰ μποροῦν νὰ ἐφαρμοστοῦν. Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐκλέγει καὶ χειροτονεῖ τοὺς ἐπισκόπους, ἐπιβλέπει τοὺς κληρικὸς καὶ τὰ μοναστήρια καὶ προσέχει τὴν ὀρθόδοξη πίστη καὶ τὴ θρησκευτικὴ διδασκαλία. Κάθε νέα χώρα πὸν ἐλευθερώνεται καὶ ἐνώνεται μὲ τὸ ἐλεύθερο κράτος, ἐνώνεται καὶ ἐκκλησιαστικὰ καὶ κυβερνᾶται ἀπὸ τὴν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἑλλάδας.

Ἀπὸ τὰ 1500 κι ὕστερα αὐτοκέφαλη Ὁρθόδοξη ἐκκλησία ἔχει γίνει ἡ ἐκκλησία τῆς Ρωσίας· ἄλλες αὐτοκέφαλες ὀρθόδοξες ἐκκλησίες εἶναι τῆς Σερβίας, Ρουμανίας καὶ τῆς Βουλγαρίας. Ἡ Βουλγαρικὴ ὁμως ἐκκλησία, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ διορίζη αὐτὴ ἐπίσκοπους σὲ χῶρες σκλαβωμένες στὴν Τουρκία, ὅπου ἦταν Ἕλληνες ἐπίσκοποι, ἤρθε σὲ φιλονικεῖες μὲ τὸ Πατριαρχεῖο κι ἀπὸ

τὰ 1872 κηρύχθηκε σχισματική, δηλαδή ἔκοψε κάθε σχέση μὲ τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινούπολης.

34. Τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα.

Τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Ἀλεξάντρειας, πού στὰ πρῶτα χρόνια τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶχε μεγάλη θέση, ἄρχισε ν' ἀδυνατίζει καὶ μάλιστα ἀπὸ τότε πού οἱ Ἄραβες κυρίεψαν τὴν Αἴγυπτο καὶ τὴν κράτησαν πολλὰ χρόνια, ἀπὸ τὰ 640 ὡς τὰ 1254 μ. Χ. Οἱ Χριστιανοὶ στὴν Αἴγυπτο ἔπαθαν τρομεροὺς διωγμοὺς ἀπὸ τοὺς Ἄραβες καὶ ὕστερα ἀπὸ τοὺς Τούρκους· σ' ἓνα διωγμὸ πού γίνηκε στὰ 743, γίνηκαν μὲ τὴ βία 40 χιλιάδες Χριστιανοὶ Μωαμεθανοί. Τὰ ἴδια ἐξακολούθησαν ὅσο εἶχαν τὴν Αἴγυπτο οἱ Τούρκοι καὶ ἔτσι πολλὲς χιλιάδες Χριστιανοὶ γίνηκαν Μωαμεθανοί. Σήμερα στὸ Πατριαρχεῖο Ἀλεξάντρειας εἶναι 50 χιλιάδες σχεδὸν Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί. Ὁ Πατριάρχης τῆς Ἀλεξάντρειας λέγεται γιὰ τιμὴ Πάπας καὶ δέκατος τρίτος ἀπόστολος καὶ τὸν προσφωνοῦν μακαριώτατο.

Τὸ πατριαρχεῖο τῆς Ἀντιόχειας ἔπαθε καὶ αὐτὸ ὅσα καὶ τὸ πατριαρχεῖο τῆς Ἀλεξάντρειας καὶ ἀγωνίζεται σήμερα νὰ κρατήσει στὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία τοὺς Χριστιανοὺς στὴ Συρία, πού οἱ Λυτικοί, οἱ Διαμαρτυρόμενοι καὶ οἱ Ἄραβες φροντίζουν μὲ κάθε μέσο νὰ τοὺς πάρουν στὴν Ἐκκλησία τους. Σήμερα τὸ πατριαρχεῖο Ἀντιόχειας ἔχει 200 χιλιάδες ὀρθόδοξους Χριστιανούς. Καὶ τὸ πατριαρχεῖο τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τὶς ἴδιες ἀφορμὲς ξέπεσε.

Οἱ πατριάρχες αὐτοὶ ἔχουν σύνοδο, πού κυβερνᾷ τὶς Ἐκκλησίες τῆς περιφέρειας τοὺς ἀνεξάρτητα ἀπὸ κάθε

ἄλλη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ κι ἔρχονται σὲ συνεννόηση μὲ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ μ' ὅλες τὶς αὐτοκέφαλες ὀρθόδοξες ἐκκλησίες.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
<i>Είσαγωγή</i>	3
1) Ἡ Πεντηκοστή κι ἡ ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος	5
2) Ἡ πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία· ἡ ζωὴ τῶν πρώτων Χριστιανῶν· οἱ διάκοι· ὁ πρωτομάρτυρας Στέφανος· ὁ Φίλιππος.	6
3) Ὁ Παῦλος· ἡ πρώτη ζωὴ του· ἀπὸ διώχτης τῶν Χριστιανῶν γίνεται θερμότατος κήρυκας τοῦ Εὐαγγελίου· ὁ Παῦλος διδάσκει τὸ Εὐαγγέλιο στὴ Συρία, Μ. Ἀσία καὶ Κύπρο· οἱ Ἐκκλησιαστές ποῦ ἱδρυσε	8
4) Ὁ Παῦλος στὴ Μακεδονία	11
5) Ὁ Παῦλος στὴν Ἀθήνα· Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης	12
6) Ὁ Παῦλος στὴν Κόρινθο	14
7) Ὁ Παῦλος γυρίζει στὴν Ἱερουσαλήμ, τὸν πιάνουν καὶ τὸν στέλνουν στὴ Ρώμη· τὸ τέλος τοῦ Παύλου	15
8) Ὁ ἀπόστολος Πέτρος	16
9) Ὁ ἀπόστολος Ἀντρέας	19
20) Ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκάς	19
11) Οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι	20
12) Ἡ ὀργάνωση στὶς πρώτες Χριστιανικὲς Ἐκκλησίες· διάκοι, πρεσβύτεροι, ἐπίσκοποι, σύνοδοι	22
13) Ἀποστολικὲς Ἐκκλησίες κι ἡ ἀναμεταξύ τους σχέση	23
14) Διωγμοὶ τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τοὺς αὐτοκράτορες. Μάρτυρες τῆς νέας Θρησκείας	24
15) Ὁ ἅγιος Γεώργιος.	26
16) Ὁ ἅγιος Δημήτριος	28
17) Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος προστάτης τῆς νέας Θρησκείας· τὸ λάβαρο, ὁ τίμιος Σταυρὸς κι ἡ ἅγια Ἑλένη	30
18) Ὁ Ἄρειος κι ἡ πρώτη οἰκουμενικὴ σύνοδος	34
19) Ὁ μέγας Ἀθανάσιος	36
20) Ὁ Ἰουλιανὸς ἐχθρὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ	38
21) Ὁ μέγας Βασίλειος	39

	Σελίδα
22) Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός	42
23) Ὁ Θεοδόσιος Α' καταδιώκει τοὺς ἐθνικούς	44
24) Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος	45
25) Ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ὁ ναὸς τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ	47
26) Ὁ Ἡράκλειος καὶ ὁ ἀκάθιστος ὕμνος· ἡ ὕψωσις τοῦ τί- μιου Στυροῦ	52
27) Οἱ ἀσκητές· ὁ ἅγιος Ἀντώνιος· οἱ καλόγεροι	54
28) Οἱ εἰκονομάχοι. Ἡ Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας	55
29) Ὁ Φώτιος καὶ τὸ σχίσμα· οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Ρῶσοι γίνονται Χριστιανοί	57
30) Ὁ χωρισμὸς τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας· ὁ Λούθηρος καὶ οἱ Διαμαρτυρόμενοι	60
31) Ἡ Ἐκκλησία μας στὴν ἐποχὴ τῆς σκλαβιάς· ὁ Οἰκου- μενικὸς πατριάρχης καὶ τὰ προνόμια	64
32) Τὰ μοναστήρια στὴν ἐποχὴ τῆς σκλαβιάς διατηροῦν τὰ ἐλληνικὰ γράμματα καὶ τὴ Θρησκεία	65
33) Πῶς κυβερνᾶται ἡ Ἐκκλησία στὴν ἐλεύθερη Ἑλλάδα	65
34) Τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα	65

ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΑΝΑΣΤ. ΚΟΝΤΟΜΑΡΗ

Ἐλεύθερα εἰσαγόμενα γραμμένα στὴ δημοτικὴ.

- 1) **Ἱστορία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.** Σύμφωνα με τὸ τελευταῖο ἀναλυτικὸ πρόγραμμα, ἔκδοση 1930 σὲ καλὸ χαρτὶ με πολλὰ εἰκόνες.
- 2) **Ἱστορία τῆς Καινῆς Διαθήκης.** Σύμφωνα με τὸ νέο πρόγραμμα, ἔκδοση 1930 σὲ καλὸ χαρτὶ με ὠραῖες καὶ καλλιτεχνικὰ εἰκόνες.
- 3) **Ὁρθόδοξη Χριστιανικὴ Κατήχηση καὶ Δειτουργική.** Γιὰ τὰ Δημοτικὰ καὶ Ἀστικά Σχολεῖα σύμφωνα με τὸ νέο ἀναλυτικὸ πρόγραμμα. Ἔκδοση 1930.
- 4) **Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία.** Σύμφωνα με τὸ νέο πρόγραμμα, σὲ ἐκλεχτὸ χαρτὶ με 5 ὀλοσέλιδες ἐκλεχτὰ εἰκόνες. Ἔκδοση 1930.

Τὰ βιβλία αὐτὰ περιέχουν ὅλα ὅσα τὸ τελευταῖο ὁρίζει πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας νὰ διδάσκωνται ἀπὸ τὰ θρησκευτικὰ στὶς τάξεις τῶν Δημοτικῶν Σχολείων. Ὁ συγγραφεὺς ἔγραψε τὰ βιβλία αὐτὰ σύμφωνα με ὠρισμένες παιδαγωγικὰς ἀρχὰς παίρνοντας ἀπὸ κάθε κεφάλαιο τὰ μέρη ποῦ εἶναι κατάλληλα γιὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν. Τὰ βιβλία αὐτὰ τυπωμένα σὲ ἄριστο χαρτὶ στολιζόνται με πραγματικὰ καλλιτεχνικὰ εἰκόνες διαλεγμένες με μεγάλη προσοχή.